

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้เป็นแนวทางการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าเอกสาร และรายงานการวิจัย ภายในหัวข้อต่อไปนี้ คือ

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยระดับอนุบาลชั้นปีที่ 1-3 พุทธศักราช 2546
2. หลักการ ทฤษฎี
  - 2.1 กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach)
  - 2.2 เทคนิคการสอนแบบ Whole Language
  - 2.3 เทคนิคการสอนแบบ High Scope
3. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนอนุบาลวาริ จังหวัดเชียงใหม่
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 4.1 ผลงานวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไป
  - 4.2 ผลงานวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย
  - 4.3 ผลงานวิจัยด้านการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงการ

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 สำหรับเด็ก อายุ 3 - 5 ปี

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้จัดทำ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 ได้จัดทำขึ้นมา เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1-3ให้มีประสิทธิภาพ และ มุ่งให้สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองได้ ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวได้พัฒนามาจากหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานในปัจจุบันซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1-3 กำหนดปรัชญาการจัดการศึกษาและการอบรมเลี้ยงดูบนพื้นฐานที่สนองความต้องการของเด็กอายุ 3 ปี ถึง 5 ปี ที่ต้องการความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจและความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาอย่างสมดุลต่อเนื่องไปพร้อมกันทุกด้าน ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้จะเป็นประสบการณ์ตรงที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความสุขกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่าง บ้าน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อพัฒนาให้เด็กได้เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าต่อไป (กรมวิชาการ, 2546)

หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1- 3

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี เป็นการจัดให้ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและการให้การศึกษาแก่เด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักการ

1. เป็นการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมเด็กทุกประเภทที่มีอายุระหว่าง 3 – 5 ปี
2. เป็นการพัฒนาเด็กโดยยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา
3. เป็นการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาผ่านกิจกรรมการเล่นที่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความแตกต่างระหว่างบุคคล
4. เป็นการจัดประสบการณ์ที่让孩子สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. เป็นการพัฒนาเด็กโดยบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา ระดับก่อนประถมศึกษา
6. เป็นการพัฒนาเด็กโดยให้ครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วม

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้เด็กอายุ 3 – 5 ปี มีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัยดังต่อไปนี้

มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
2. ใช้กล้ามเนื้อใหญ่กล้ามเนื้อเล็กได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน
3. ร่างกายแข็งแรง มีความสุข และความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
4. มีคุณธรรมและจริยธรรม มีวินัยในตนเอง และมีความรับผิดชอบ
5. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับสภาพและวัย
6. อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และความเป็นไทย
8. ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
9. มีความสามารถในการคิด การแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัยและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ
10. มีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

คุณลักษณะตามวัย

เด็กอายุ 3 – 4 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- วิ่งแล้วหยุดได้โดยไม่ล้ม
- ใช้กรรไกรมือเดียวได้
- วาดและระบายสีอิสระได้

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

- พอใจคนที่ตามใจ
- ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- ชอบเล่นแบบคู่ขนาน

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
- อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว
- ชอบถาม “ทำไม” ตลอดเวลา

- ร้องเพลงง่าย ๆ แสดงท่าทางเลียนแบบ
- พูดประโยคยาวขึ้น

เด็กอายุ 4 – 5 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- เดิน วิ่ง กระโดด ได้ดี เพราะกล้ามเนื้อเริ่มประสานสัมพันธ์กัน
- กระชับกระเ้งไม่ชอบอยู่เฉย
- ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้

พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคม

- มีความมั่นใจตนเองสูงมาก
- ชอบท้าทายผู้ใหญ่
- สนใจผู้อื่น
- ชอบเล่นบทบาทสมมุติ
- ชอบเล่นเป็นกลุ่ม

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- เปรียบเทียบได้
- เรียงลำดับเหตุการณ์ได้
- เริ่มเข้าใจสิ่งที่ป็นนามธรรม
- ชอบถาม “ทำไม” เนื่องจากเริ่มเรียนรู้ได้แล้ว
- เข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลได้
- พูดเป็นประโยคได้

อายุของผู้เรียน

เด็กอายุระหว่าง 3 – 5 ปี

ระยะเวลาเรียน

ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1 – 3 ปีการศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

แนวทางการจัดประสบการณ์

เพื่อให้การจัดประสบการณ์และกิจกรรมบรรลุตามจุดมุ่งหมาย หลักสูตรจึงกำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. จัดให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ เพื่อสนองความต้องการของเด็ก จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ มีบรรยากาศที่อบอุ่น เพื่อให้เด็กมีความสุขและปลอดภัย
2. จัดกิจกรรมในรูปแบบบูรณาการ คำนึงถึงพัฒนาการทุกด้าน โดยจัดประสบการณ์ตรงให้เด็กเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน เช่น การสำรวจ เล่น คิดค้น ทดลอง แก้ไข ปัญหาด้วยตนเอง ให้มีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของและบุคคล
3. จัดให้มีความสมดุลของกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในห้องและนอกห้องเรียน กิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหว และสงบด้วยกระบวนการ และกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กได้มีประสบการณ์ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง มีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อส่วนรวม และสามารถนำประสบการณ์ไปใช้ชีวิตประจำวันได้
4. จัดให้เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนลงมือปฏิบัติ สามารถบอกผลการปฏิบัติการกิจกรรมของตนเองและของผู้อื่นได้ ประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

สาระการเรียนรู้

โครงสร้างเนื้อหาของแนวทางการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กวัย 3-5 ปี ที่กำหนดให้ต่อไปนี้ เป็นขอบข่ายเนื้อหาอย่างกว้าง ๆ ที่ครูสามารถนำไปใช้ในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กเกิดการเรียนรู้และพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายโครงสร้างสาระการเรียนรู้ของแนวทางการจัดประสบการณ์ สำหรับเด็กวัย 3 – 5 ปี ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ประสบการณ์สำคัญ และสาระที่ควรรู้ ทั้งสองส่วนใช้ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ กระบวนการ ด้านคุณธรรมจริยธรรม

กิจกรรมประจำวัน

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 3 – 5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวันจึงต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่
2. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก
3. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์
4. การพัฒนาการคิด
5. การส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจ
6. การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน

การจัดตารางกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดลงในตารางกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งครูและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใด และอย่างไร โดยมีหลักการดังนี้

1. กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน
2. จัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม
3. กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาเกินกว่า 20 นาที
4. กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง เด็กมักจะ

สนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายง่าย อาจใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

5. กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่ม และบุคลากร เป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่สงบกับเคลื่อนไหว จัดให้ครบทุกประเภท กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยมากเกินไป

การประเมินพัฒนาการ

การประเมินเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณาปรับปรุงวางแผนการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีพัฒนาการเร็วช้าต่างกัน และสามารถพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายได้ ถ้าเด็กได้รับประสบการณ์เสริมสร้างอย่างเพียงพอและเหมาะสม

การประเมินพัฒนาการควรวัดหลักดังนี้ คือ

1. ต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน
2. ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
3. สภาพการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวันของเด็ก โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติตามตารางกิจกรรมประจำวัน
4. จัดทำการประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การเลือกใช้เครื่องมือและการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
5. ไม่ใช้การประเมินด้วยแบบทดสอบ เพราะไม่เหมาะสมกับวัยและระดับพัฒนาการของเด็กอายุ 3-5 ปี การประเมินเด็กควรจะขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้านมิใช่ขึ้นอยู่กับ คะแนนสอบ สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสม และควรใช้กับเด็กอายุ 3-6 ปี ได้แก่ การสังเกต การสนทนา การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานหรือชิ้นงานที่แสดงออกถึงการทำงานอย่างเต็มความสามารถในพัฒนาการแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคล ทั้งนี้จะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กโดยการจัดทำเป็นแฟ้มรายบุคคล

2. หลักการ ทฤษฎี

2.1 กระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach)

ภรณ์ คุรุรัตน์ และคณะ (2542, หน้า 76-84) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) ซึ่งขอนำเสนอโดยสรุปดังนี้

หลักการ

โครงการ คือการสืบค้นหาข้อมูลอย่างลึกตามหัวเรื่องที่เด็กสนใจควรแก่การเรียนรู้ โดยปกติการสืบค้นจะทำโดยเด็กกลุ่มเล็ก ๆ ที่อยู่ในชั้นเรียน หรือเด็กทั้งชั้นร่วมกัน หรือบางโอกาสอาจเป็นเพียงเด็กคนใดคนหนึ่งเท่านั้น จุดเด่นของโครงการ คือความพยายามที่จะค้นหาคำตอบจากคำถามที่เกี่ยวกับหัวเรื่อง ไม่ว่าคำถามนั้นจะมาจากเด็ก จากครู หรือจากเด็กและครูร่วมกันก็ตาม จุดประสงค์ของโครงการ คือ การเรียนรู้เกี่ยวกับหัวเรื่องมากกว่าการเสาะแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องเพื่อตอบคำถามที่ครูเป็นผู้ถาม

การทำโครงการไม่สามารถทดแทนหลักสูตรทั้งหมดได้ สำหรับเด็กปฐมวัยถือว่าเป็นส่วนที่เสริมเพิ่มเติมให้สมบูรณ์อย่างไม่เป็นทางการเพียงส่วนหนึ่งของหลักสูตรเท่านั้น งานโครงการจะไม่แยกเป็นรายวิชา เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ แต่จะบูรณาการทุกวิชาเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยต้องการครูเป็นผู้ชี้แนะ และเป็นที่ปรึกษาในการทำโครงการ

ส่วนเวลาที่ใช้ในการทำงานแต่ละโครงการนั้น อาจใช้เวลาหลายวัน หลายสัปดาห์ หรือหนึ่งสัปดาห์ขึ้นอยู่กับหัวเรื่อง อายุ และความสนใจของเด็ก

ประโยชน์

1. ช่วยให้เด็กมีโอกาสดูและปฏิบัติใช้ทักษะที่มีอยู่ และเพิ่มความชำนาญในทักษะนั้นยิ่งขึ้น
2. แสดงให้เห็นถึงความสามารถและความถนัดของเด็ก
3. แสดงให้เห็นแรงจูงใจภายใน และความสนใจที่เกิดจากตัวเด็กในงานและกิจกรรมที่ทำ
4. ส่งเสริมให้เด็กรู้จักตัดสินใจว่าควรทำอะไร และผู้ใหญ่ยอมรับในความต้องการของเด็ก โดยที่เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ และเด็กเป็นผู้ตัดสินใจลงมือทำด้วยตัวเอง

กระบวนการ

โครงการถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความหมายเหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก เป็นการศึกษาอย่างลึกในช่วงเวลาที่ขยายได้ตามความสนใจของเด็กแต่ละคน แต่ละกลุ่มย่อย หรือแต่ละชั้น ตามแต่หัวเรื่องที่ต้องการศึกษามีลักษณะโครงสร้างของการปฏิบัติโครงการไว้ 5 ข้อ คือ

1. การอภิปรายกลุ่ม ในงานโครงการ ครูสามารถแนะนำการเรียนรู้ให้เด็กและช่วยให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสดูแลกเปลี่ยนสิ่งที่ตนทำกับเพื่อน การพบปะสนทนากันในกลุ่มย่อย หรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้น ทำให้เด็กมีโอกาสดูอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. การศึกษานอกสถานที่ สำหรับเด็กปฐมวัยไม่จำเป็นต้องเสียเงินจำนวนมากเพื่อพาเด็กไปยังสถานที่ไกล ๆ ประสพการณ์ในระยะแรกครูอาจพาไปทัศนศึกษานอกห้องเรียน เรียนรู้สิ่งที่ก่อสร้างต่าง ๆ ที่อยู่รอบบริเวณโรงเรียน จะช่วยให้เด็กเข้าใจโลกสิ่งแวดล้อม มีโอกาสพบปะบุคคลที่มีความรู้เชี่ยวชาญในหัวเรื่องที่เด็กสนใจ ซึ่งถือเป็นประสบการณ์เรียนรู้ขั้นแรกของงานศึกษาค้นคว้า
3. การนำเสนอประสบการณ์เดิม เด็กสามารถที่จะทบทวนประสบการณ์เดิมในหัวเรื่องที่ตนสนใจ มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในประสบการณ์ที่เหมือน หรือแตกต่างกับเพื่อน รวมทั้งแสดงคำถามที่ต้องการสืบค้นในหัวเรื่องนั้น ๆ นอกจากนี้เด็กแต่ละคนสามารถที่จะเสนอประสบการณ์ที่ตนมีให้เพื่อนในชั้นได้รู้ด้วยวิธีการอันหลากหลายเสมือนเป็นการพัฒนาทักษะเบื้องต้น ไม่ว่าจะเป็น การเขียนภาพ การใช้สัญลักษณ์ การเล่นเกมบทบาทสมมติ

4. การสืบค้น งานโครงการเปิดกว้างให้ใช้แหล่งค้นคว้าข้อมูลอย่างหลากหลายตามหัวเรื่องที่สนใจ เด็กสามารถสัมภาษณ์พ่อแม่ ผู้ปกครองของตนเอง บุคคลในครอบครัว เพื่อน

นอกโรงเรียน สามารถหาคำตอบของตนเองด้วยการศึกษานอกสถานที่ สัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่นที่มีความรอบรู้ในหัวเรื่อง หรืออาจใช้หนังสือในชั้นเรียน ห้องสมุดทำการค้นคว้า

5. การจัดแสดง การจัดแสดงทำได้หลายรูปแบบ อาจใช้ฝาผนัง หรือป้ายจัดแสดงงานของเด็ก เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ที่ได้จากการสืบค้นแก่เพื่อนในชั้น

ลักษณะทั้ง 5 ประการของโครงสร้างที่กล่าวมานี้ เด็กจะเรียนรู้ในแต่ละระยะของโครงการ ซึ่งมีอยู่ 3 ระยะคือ

ระยะที่ 1 ทบทวนความรู้และความสนใจเด็ก

- เด็กและครูจะใช้เวลาในการอภิปรายเพื่อเลือกและปรับหัวเรื่องที่ทำการสืบค้น หัวเรื่องอาจเสนอโดยเด็ก ครู หรือเด็กและครูร่วมกัน

- การระดมความคิดเกี่ยวกับหัวเรื่องนั้น ด้านประสบการณ์เดิมและหัวเรื่องย่อยที่สนใจ ในลักษณะของการสรุปในรูปแบบ Mind-map

ระยะที่ 2 ให้โอกาสเด็กค้นคว้าและมีประสบการณ์ใหม่ เป็นการลงมือปฏิบัติจริงในการสืบค้นหาข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย และมีการสรุปข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่นกัน เพื่อแสดงความเข้าใจในความรู้ใหม่ที่ได้

ระยะที่ 3 ประเมินและสะท้อนกลับ และแลกเปลี่ยนงานโครงการ เป็นระยะสรุปเหตุการณ์ ในรูปของการจัดแสดง การค้นพบ และจัดทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อการแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน และแสดงให้เห็นเพื่อน ครู ผู้ปกครอง ได้เห็นถึงความสามารถของเด็ก ซึ่งเป็นการประเมินโครงการนั่นเอง โดยครูสามารถเพิ่มเติมความรู้ที่จำเป็นสำหรับเด็กได้

นอกจากนี้แล้ว สมศักดิ์ ภู่วิภาคารวรรณ (2544, หน้า 81-88) ได้นำเสนอการเรียนแบบโครงการ Project Work ดังนี้

นิยามและหลักการ

การเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อาจจัดทำได้หลายวิธีการ การเรียนแบบให้ผู้เรียนจัดทำโครงการตามความสนใจของผู้เรียน นับเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น และสามารถแสดงออกโดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองได้อย่างกว้างขวาง ผู้เรียนจะได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติจริงที่เน้นการสื่อสาร และสภาพการณ์ที่แท้จริง ดังนั้น การกำหนดงานตามความต้องการของผู้เรียนจึงเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญที่สุดโดยผู้เรียนสามารถเลือกงานที่ต้องการจะทำตามแรงจูงใจของตนเองเป็นหลัก

โครงการ (Project) หมายถึง การสืบค้นอย่างลุ่มลึกในหัวข้อของการเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนรายบุคคล กลุ่มเล็ก หรือกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน ลักษณะสำคัญของโครงการคือ การ

เน้นไปที่การหาคำตอบให้แก่คำถาม หรือสิ่งที่อยากทราบตามหัวข้อของโครงการ การแสวงหาคำตอบอาจทำโดยนักเรียนหรือครูร่วมกับนักเรียนก็ได้ ถือเป็น การปรึกษาหารือร่วมกันโดยยึดผู้เรียนเป็นหลัก เป้าหมายของโครงการ คือ การเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับหัวข้อของโครงการมากกว่าเป็นการแสวงหาคำตอบที่ถูกที่สุดจากครูเพียงผู้เดียว การจัดทำโครงการมักไม่นิยมแยกรายวิชาแต่ควรจัดทำในรูปของการบูรณาการรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรร่วมกัน

นอกจากนี้แล้ว สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ (2544, หน้า 81-88) ยังได้เสนอรูปแบบโครงการตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายคนไว้ดังนี้

1) รูปแบบโครงการของ Stotter ได้จัดไว้ดังนี้

ก. โครงการแบบกำหนดโครงสร้าง (Structure Project) โดยครูเป็นผู้กำหนดหัวข้อกิจกรรม วิธีการและการนำเสนอให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติ

ข. โครงการแบบไม่กำหนดโครงสร้าง (Unstructure Project) โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดหัวข้อกิจกรรม วิธีการและการนำเสนอตามความสนใจของผู้เรียน

ค. โครงการแบบกึ่งกำหนดโครงสร้าง (Semi-Structure Project) โดยผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดหัวข้อกิจกรรม วิธีการ และการนำเสนอ

2) รูปแบบโครงการของ Brown, Bull และ Pendlebury ได้จำแนกรูปแบบของโครงการไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้

ก. โครงการที่ใช้ห้องปฏิบัติการเป็นหลัก

ข. โครงการที่ใช้ห้องสมุดเป็นหลัก

ค. โครงการที่ใช้งานหรือชุมชนเป็นหลัก

ง. โครงการที่ใช้สตูดิโอเป็นหลัก

ผลที่เกิดจากการทำโครงการอาจได้ชิ้นงานในรูปแบบ ต่อไปนี้

1. รายงานโครงการ

2. ภาคนิพนธ์

3. แบบ

4. โครงหุ่นการปฏิบัติงาน

5. โปรแกรมคอมพิวเตอร์

6. โปรแกรมการเรียนรู้เชิงปฏิบัติสัมพันธ์

7. แฟ้มสะสมผลงาน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

เพื่อพัฒนาทักษะด้านการสืบค้น (Enquiry-based Skills) ซึ่งทักษะนี้สามารถถ่ายโอนสู่

การปฏิบัติงานอื่นในชีวิตประจำวันได้

ข้อดี-ข้อเสียของโครงการ

ข้อดี มีดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาหรือสำรวจสิ่งที่สนใจในเชิงลึก
2. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. ส่งเสริมด้านทักษะการจัดการเกี่ยวกับเวลาและการจัดการโครงการ
4. ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. ส่งเสริมเรื่องการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

ข้อเสีย มีดังนี้

1. ใช้เวลามากในการจัดทำโครงการและการให้ข้อมูลย้อนกลับ
2. มีความยากในการให้ความยุติธรรมในการประเมินผล

ขั้นตอนการเรียนรู้แบบทำโครงการ

ในการเรียนแบบโครงการ สมศักดิ์ ภู่วิภาดาวรรณ (2544, หน้า 81-88) ได้เสนอขั้นตอน

การเรียนรู้แบบทำโครงการตามแนวคิดของนักการศึกษาหลายคน ไว้ดังนี้

1) ขั้นตอนการเรียนรู้แบบทำโครงการของ Fried-Booth

ก. **ขั้นวางแผน** เป็นขั้นของการร่วมมือกันอภิปรายเนื้อหาและขอบเขตของโครงการโดยพิจารณาถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

ข. **ขั้นดำเนินการ** เป็นขั้นของการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้โดยใช้ทักษะทางภาษา คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน ผสมผสานกันอย่างเป็นธรรมชาติ

ค. **ขั้นทบทวนและแก้ไขผลงาน** เป็นขั้นของการอภิปรายแสดงความคิดเห็นระหว่าง

ดำเนินการและหลังดำเนินการ

Fried-Booth (1987) เห็นว่าโครงการจะสัมฤทธิ์ผลขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้

1. สิ่งเร้า อันได้แก่ การอภิปรายแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ
2. การกำหนดเป้าหมายของโครงการ
3. การฝึกหัดด้านทักษะทางภาษา
4. การออกแบบเครื่องมือ
5. กิจกรรมกลุ่ม
6. การรวบรวมข้อมูล
7. การจัดระบบข้อมูล
8. การนำเสนอผลงาน

2) ขั้นตอนการเรียนรู้แบบโครงงานตามแนวทางของ Ribe-Vidal ได้กำหนด

ขั้นตอนในการทำโครงงานไว้ดังนี้

ก. ขั้นสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นขั้นการเตรียมความพร้อมให้สมาชิกในกลุ่มทำงาน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในการทำงาน เช่น การใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เข้ามาช่วยเพื่อให้ผู้เรียนคุ้นเคยพร้อมที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน

ข. ขั้นกระตุ้นให้เกิดความสนใจ เป็นขั้นของการสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ในอันที่จะปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ ซึ่งอาจใช้การระดมสมอง ใช้ดนตรี สไลด์ หรือธรรมชาติเพื่อนำความรู้ลึกของผู้เรียน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน

ค. ขั้นเลือกหัวข้อ เป็นขั้นของการเจรจาและสังเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประมวลเป็น หัวเรื่องของโครงงาน

ง. ขั้นสร้างโครงร่างของโครงงาน เป็นขั้นวางแผนและกำหนดขอบเขตของโครงงาน วิเคราะห์ขั้นตอนการทำงานจัดเตรียมอุปกรณ์ เป็นต้น

จ. ขั้นลงมือปฏิบัติงานตามหัวเรื่อง เป็นขั้นดำเนินการตามโครงร่างของโครงงานตาม หน้าที่ได้รับพิชิตชอบของสมาชิกในกลุ่ม

ฉ. ขั้นรายงานผลการปฏิบัติงานสู่ชั้นเรียน เป็นขั้นถ่ายทอดความคิดความรู้ลึกสู่ชั้นเรียน อาจเป็นการรายงานด้วยการพูดหรือการเขียน

ช. ขั้นกระบวนการย้อนกลับ เป็นขั้นของการย้อนกลับ

3) ขั้นตอนการเรียนรู้แบบโครงงานตามแนวทางของ Kessler

การเรียนรู้แบบโครงงานตามแนวทางของ Kessler เรียกชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า โครงงานแบบกลุ่มร่วมมือ ซึ่งขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานแบบกลุ่มร่วมมือ มีลำดับดังนี้

ก. นักเรียนร่วมมือกันอภิปรายทั้งชั้นเกี่ยวกับหัวข้อหลักที่จะเรียนรู้ โดยร่วมกันอภิปรายใน ประเด็นว่ามีอะไรบ้างที่เราารู้เกี่ยวกับหัวเรื่องนี้ และนักเรียนต้องการรู้อะไรเพิ่มเติมอีกบ้าง โดย กำหนดเป็นหัวข้อรอง อาจมีได้หลายหัวข้อ

ข. แบ่งนักเรียนออกเป็นทีมย่อยสมาชิกแต่ละทีมร่วมกิจกรรมการสร้างทีม เพื่อให้เกิด ความคุ้นเคยและเป็นทีมเดียวกัน

ค. ทีมเลือกหัวข้อรองจากกิจกรรมในข้อ 1 มาทีมละ 1 หัวข้อ

ง. แต่ละทีมแบ่งสมาชิกออกเป็นกลุ่มย่อยอีก ซึ่งอาจเป็นรายเดี่ยวหรือเป็นคู่เพื่อเลือกหัวข้อ ย่อย จากหัวข้อรองเพื่อทำการศึกษาต่อไป

จ. แต่ละคนหรือแต่ละคู่ ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยตามหัวข้อย่อยที่เลือก และเตรียมนำเสนอ ต่อทีมของตนเอง

- . นำเสนอผลการศึกษา ค้นคว้า วิจัย หัวข้อย่อย
- ข ทิมเตรียมนำเสนอเกี่ยวกับหัวข้อของทิมต่อชั้นเรียน
- ค นำเสนอผลการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ต่อชั้นเรียน
- ฅ ประเมินผลการนำเสนอ

กิจกรรมที่ควรรวมอยู่ในโครงงาน

กิจกรรมที่ควรรวมอยู่ในการจัดทำโครงงานย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมตามวัย และทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ควรใช้ในการจัดทำโครงการได้แก่ การวาดภาพประกอบ การเขียน การอ่าน การบันทึกผล การสังเกต การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ในท้องถิ่น เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จะนำมาสรุปและนำเสนอในรูปแบบของกราฟ แผนภูมิ ไดอะแกรม ภาพวาด ภาพพิมพ์ โครงหุ่นหรืออาจนำเสนอในรูปแบบของสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ

วิธีประเมินโครงงาน

วิธีหลักที่ใช้ในการประเมินโครงงานได้แก่

1. การประเมินชิ้นงาน
2. การประเมินรายงานหรือภาคินพนธ์
3. การประเมินโดยสอบปากเปล่า
4. การประเมินจากโปสเตอร์หรือการจัดนิทรรศการโครงงาน
5. การประเมินจากการนำเสนอ
6. การประเมินจากสมุดบันทึก

กล่าวโดยสรุป โครงงานที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความสนใจที่แท้จริงของผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นในการสืบค้นเพื่อหาคำตอบให้แก่คำถามของนักเรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเลือกปฏิบัติงานได้อย่างหลากหลาย และกว้างขวาง เช่น การวาดภาพ การวัดผล การเขียน การอ่าน การฟังและการอภิปราย เป็นต้น การได้มีโอกาสทำโครงงานจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ทั้งในแนวลึกและแนวกว้าง ซึ่งอาจขยายไปสู่ความสนใจใคร่รู้ ใคร่เรียนในสิ่งอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนต่อไปได้อีกกว้างขวาง และขณะเดียวกันโครงงานที่นักเรียนจัดทำถือเป็นชิ้นงานที่สามารถเลือกเป็นชิ้นงานหนึ่ง เพื่อบรรจุไว้ในแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

2.2 เทคนิคการสอนแบบ Whole Language

เยาพา เดชะคุปต์ (2543, หน้า 10-13) ได้กล่าวถึงเทคนิคการสอนแบบ Whole Language ไว้ดังนี้

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ “ภาษาธรรมชาติ” (Whole Language) หรือมีผู้เรียกว่า ภาษาธรรมชาติ หมายถึง การจัดประสบการณ์ การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งการเรียนรู้ภาษาที่ได้นั้นต้องใช้ทักษะภาษาทั้ง 4 ด้าน เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน แต่ทั้งนี้อัตราการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของแต่ละบุคคล

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ “ภาษาธรรมชาติ” (Whole Language) หรือมีผู้เรียกว่า ภาษาธรรมชาติ เป็นแนวคิดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แนวใหม่ ในความหมายของ อีราน บลูม (Iran Blum) หมายถึง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กที่เน้นการเรียนรู้จากสิ่งที่มีความหมายต่อชีวิตประจำวันของเด็ก โดยนำสิ่งที่เด็กประสบพบเห็นในชีวิตประจำวัน ซึ่งรวมถึงประสบการณ์เดิม วัฒนธรรม การดำรงชีวิตของเด็กแต่ละคนมาใช้เป็นประโยชน์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการเรียนรู้การสอน จะไม่มุ่งเน้นการสอนเขียน อ่าน ไวยากรณ์ หรือ การใช้หนังสือ แบบฝึกหัด หรือแบบเรียนที่ห่างไกลจากชีวิตจริง แต่การเรียนรู้การสอนควรเป็น การนำเอาประสบการณ์ที่เขาพบเห็นในชีวิตประจำวันเข้ามาเป็นสื่อในการจัดประสบการณ์เพราะการสอนไวยากรณ์ หรือการสะกดคำ เป็นเรื่องที่ยากต่อความเข้าใจของเด็ก และไม่ใช่ว่าสิ่งที่เขา พบเห็นในชีวิต

แนวคิดพื้นฐาน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นภาษาแบบองค์รวม มีพื้นฐานหรือแนวคิดอยู่บนความเชื่อที่ว่า

1. การเรียนรู้ คือประสบการณ์ชีวิตทุก ๆ ด้าน
2. การเรียนรู้ภาษาได้ได้นั้น ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการใช้ภาษา และมีความเป็นไปได้
3. ทักษะทางภาษา 4 ด้าน มีความสัมพันธ์เชื่อมโยง
4. การเรียนรู้ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเข้าใจแจ่มแจ้งขึ้น เมื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้อย่างอื่น ๆ
5. อัตราและวิธีการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน
6. การเรียนการสอนควรช่วยให้เด็กบรรลุเป้าหมายแห่งการเรียนรู้ที่แท้จริง

องค์ประกอบของการสอนภาษาแบบองค์รวม

องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่ครูควรคำนึงถึงในการสอนภาษาแบบองค์รวม คือ

1. เน้นการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เด็กสำรวจ ค้นคว้า และเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ

2. ภาษาเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของมนุษย์

3. บทบาทของครู ควรเน้นการเป็นสื่อกลางของการเรียนรู้ (Mediator) มากกว่าการตรวจตราควบคุมนักเรียน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นภาษาแบบองค์รวม

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นภาษาแบบองค์รวมนี้ ควรให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางภาษาทุก ๆ ด้านไปพร้อมกัน ๆ โดยยึดหลักการจัดประสบการณ์ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. การให้เด็กมีส่วนร่วมและร่วมมือในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ (Collaboration)
2. กระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Stimulate the child)
3. เปิดโอกาสให้เด็กใช้ภาษา (Use language) และเรียนรู้ภาษา (Learn language)

ไปพร้อม ๆ กัน

แนวการจัดกิจกรรม

แนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นภาษาแบบองค์รวม ควรเป็นดังนี้

1. การพูดเป็นทักษะพื้นฐานของการอ่าน และการเขียน
2. ให้เด็กเห็นตัวอย่างของการพูดที่ถูกต้อง
3. เด็กควรมีโอกาสได้พูดให้มาก และให้เห็นว่า ภาษาพูดจะกลายมาเป็นการเขียน และการอ่านโดยการให้เด็กเขียนในสิ่งที่เขาคิดและเล่าเป็นเรื่องราวออกมา
4. การอ่านควรมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เข้าใจเรื่องราว และมีจุดมุ่งหมายในการอ่าน
5. สิ่งที่อ่านควรมีระดับความยากง่ายเหมาะสมกับระดับความสามารถของเด็ก
6. ครูควรให้กำลังใจ และให้การเสริมแรง

2.3 เทคนิคการสอนแบบ High Scope

ประอร อิศรเสนา ณ อยุธยา (2542 : 18-30) ได้กล่าวถึงเทคนิคการสอนแบบ High Scope ไว้ดังนี้คือ

การสอนแบบไฮ/สโคป เป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทางพุทธิปัญญา ตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลักที่เกี่ยวข้องกัน เป็นวัฏจักร 6 ประการคือ 1) การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ 2) การจัดห้องเรียน 3) ตารางกิจวัตรประจำวัน 4) เนื้อหาหลัก 5) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน และ 6) การประเมินผล โดยการสอนแบบไฮ/สโคปนี้ผู้เรียนจะเป็นผู้วางแผนจัดการทำและประเมินผลด้วยตนเอง

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ปัญหาของสังคมจึงมีความหลากหลายไปด้วย การจัดการศึกษา คือทางที่จะช่วยให้ประชาชน

มีความรู้ มีความเป็นอยู่ที่ดี ดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องและประสบความสำเร็จในชีวิตสูงสุดตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และการศึกษายังช่วยให้มนุษย์เข้าใจตนเองได้ดี และเข้าใจผู้อื่นอีกด้วย การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประชาชนในอเมริกา

ในสมัยประธานาธิบดีเคนเนดี ได้มีการเริ่มโครงการ Head Start ซึ่งเป็นโครงการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่ยากจนให้มีความรู้ที่เหมาะสม ช่วยให้เด็กได้เติบโตขึ้นมาพบกับความสำเร็จในชีวิต รู้จักการดำเนินชีวิตที่ดีและทำผืนน้อยที่สุด สหรัฐอเมริกาได้ทดลองวิธีการจัดการศึกษาหลายแบบมากมาย ซึ่งในการจัดการศึกษาเหล่านั้นได้มีการวิจัยประกอบการสอนไปด้วย การสอนแบบไฮ/สโคป เป็นหนึ่งในวิธีการเหล่านี้ ในปี ค.ศ. 1960 มูลนิธิวิจัยการศึกษา ไฮ/สโคป (High/Scope Educational Research Foundation) ได้เริ่มจัดการเรียนการสอนขึ้นครั้งแรกในโครงการเพอร์ฟรีสกูล (Perry Preschool Project) เมืองยิปซิลแลนติ (Ypsilanti) รัฐมิชิแกน โดยมี เดวิท ไวการ์ด (David Weikart) และแมรี โฮแมน (Marry Hohmann) เป็นผู้ก่อตั้งทฤษฎีในการเรียนการสอน คือหลักสูตรเน้นพุทธิปัญญา (Cognitively Oriented Curriculum) หรือหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ด้วยความเข้าใจ ใช้พื้นฐานทฤษฎีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget) ประกอบด้วยหลักการสำคัญ คือ

1. การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Active Learning) หรือการเรียนรู้ด้วยการกระทำของเด็ก ระหว่างเด็กต่อครู เด็กต่อเด็ก และเด็กต่อวัตถุสิ่งของหรือสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นประสบการณ์โดยตรงของเด็ก

2. พัฒนาการทางสติปัญญาเกิดขึ้นตลอดเวลา

3. เด็กเกิดการพัฒนาทางด้านสติปัญญาจากการกระตุ้นภายใน

“เพียเจต์” เชื่อว่าการจัดสิ่งแวดล้อมที่ดีจะช่วยในการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก การเรียนรู้เชิงปฏิบัติเป็นขั้นตอนการปรับตัวของเด็กให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม เด็กเรียนรู้จากการค้นหา การเรียนกิจกรรม การมีปฏิสัมพันธ์หรือกระทำกับคนหรือวัตถุ ซึ่งก่อให้เกิดความคิด การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ตลอดจนการเล่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตของเด็ก

“เพียเจต์” เชื่อว่า สคีมา (Schema) คือโครงสร้างความรู้ของคนที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการรับเอาความรู้ใหม่เข้ามาในโครงสร้าง (Assimilation) และปรับโครงสร้างความรู้เดิมให้เข้ากับความรู้ใหม่ (Accommodation) เพื่อให้เกิดความสมดุลซึ่งทำให้คนเราเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ในโลกได้ดีขึ้น

“เพียเจต์” ยังได้อธิบายถึงพัฒนาทางสติปัญญา แบ่งออกเป็นขั้น ๆ ซึ่งเด็กในวัย 2-7 ปี นั้น อยู่ในขั้นก่อนการปฏิบัติการ (Preoperation) เด็กเข้าใจสิ่งต่าง ๆ จากสิ่งที่เด็กได้เห็นได้ทำ และได้สัมผัส เด็กวัยนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) เด็กมักเข้าใจว่าผู้อื่นมีความคิด

เหมือนตนเอง พัฒนาการทางภาษาของเด็กในวัยนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้งห้าจะลดลง เด็กมีความสามารถภายในเพิ่มขึ้น รู้จักคิดโดยใช้สัญลักษณ์แทนนั้นคือ คำศัพท์/คำพูด เด็กรู้จักตั้งคำถามและเริ่มใช้เหตุผลมากขึ้น

นอกจากนี้ทฤษฎีทางด้านการพัฒนาทางสติปัญญาของเพียเจต์แล้ว การสอนแบบไฮ/สโคป ยังได้นำทฤษฎีของนักการศึกษาปฐมวัยอีกหลายท่านมาประยุกต์ เช่น เลฟไวทสกี (LevVygotsky) ที่พูดถึงเกี่ยวกับ

1. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก และเด็กกับเด็ก ในการพัฒนาทางด้านพุทธิปัญญา
2. ความสามารถทางด้านการใช้ภาษาเพื่อจัดระเบียบความคิด และการปฏิบัติ
3. การสอนและประโยชน์ที่ได้รับจากการสอน ซึ่งเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม
4. การศึกษาเพื่อปฏิรูปสติปัญญา

รวมถึงการที่เด็กมีโอกาสเป็นผู้ริเริ่มทำสิ่งต่าง ๆ มาจากทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson) ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มและความรู้สึกผิดที่กล่าวว่า เด็กในวัย 3-5 ปี จะต้องการโอกาสในการริเริ่มกิจกรรมหรือทำงานต่าง ๆ ถ้าเด็กมีโอกาสเริ่มก็เท่ากับเด็กจะได้เรียนรู้ความรู้สึกเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายและความสำเร็จ อีริกสัน เชื่อว่าถ้าเด็กถูกห้ามหรือไม่ได้รับการสนับสนุนในการริเริ่มทำสิ่งต่าง ๆ เด็กจะเกิดความรู้สึกผิด

จุดประสงค์ของการสอนแบบไฮ / สโคป

จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนแบบ ไฮ/สโคป จะเน้นถึงการส่งเสริมเด็กใน 3 ประการ คือ

1. เด็กได้รับการชักนำในสิ่งที่เขาสนใจหรือในสิ่งที่เขาคิด ได้แก่
  - เด็กรู้วิธีในการตัดสินใจ
  - การอธิบายและการแก้ปัญหา
  - การฝึกฝนระเบียบวินัยในตนเอง การจำแนกแยกแยะ จุดมุ่งหมายในตนเอง เด็กมีโอกาสรู้จักรับผิดชอบงานของตนเองให้สำเร็จ กล้าที่จะแสดงออกในด้านต่าง ๆ
  - เด็กได้รับการพัฒนาในด้านที่เด็กสนใจและงานอดิเรกทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่โรงเรียน
2. เด็กได้รับการฝึกฝนด้านสติปัญญาและความสามารถของร่างกาย ได้แก่
  - พัฒนาการทางภาษา การพูด อ่าน เขียน การแสดงบทบาทสมมุติ ประสบการณ์ความรู้สึกนึกคิด

- การนำไปใช้ในเรื่องของการจำแนกแยกแยะ การจัดลำดับ เกี่ยวกับเรื่อง ช่วง
ว่าง เวลา และการใช้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ในเหตุการณ์ชีวิตประจำวัน

- พัฒนาทางการทักษะและความสามารถทางภาษา วิทยาศาสตร์ ศิลปะ และกิจกรรมการเข้าจังหวะ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการแสดงออกถึง พรสวรรค์และความสามารถในการแต่ละบุคคล

3. เด็กประสบความสำเร็จในชีวิตและการทำงานกับผู้อื่น รวมทั้งรู้จักร่วมมือกับเพื่อนและครูในการวางแผนการทำงานเป็นกลุ่ม พยายามที่จะเรียนรู้ร่วมกันและมีประสบการณ์ในการผลักดันเป็นผู้นำ

องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบไฮ/สโคป

ในการจัดการเรียนการสอนแบบ ไฮ/สโคป มีองค์ประกอบที่ครูจะต้องจัดให้มีขึ้น

6 ประการ คือ

1. การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
2. การจัดห้องเรียน
3. ตารางกิจวัตรประจำวัน
4. ประสบการณ์หลัก (Key Experience)
5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน
6. การประเมินผล

การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ

หัวใจสำคัญของการสอนแบบ ไฮ/สโคป คือ การเรียนรู้เชิงปฏิบัติการที่มุ่งเน้นเด็กให้มีประสบการณ์ตรงในการเรียน เด็กได้ค้นหาสำรวจสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 จับต้องเปลี่ยนแปลงและประกอบวัสดุสิ่งของเข้าด้วยกัน มีโอกาสเลือกวัสดุอุปกรณ์กิจกรรมและจุดประสงค์ต่าง ๆ ที่ทำให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กในการเรียน และเรียนรู้ถึงความต้องการของตนเอง

เด็กจะเกิดการเรียนรู้เชิงปฏิบัติได้ดีด้วยการลงมือกระทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง รวมทั้งการสำรวจค้นหาตลอดจนได้กระทำระหว่างเด็กต่อเด็ก เด็กต่อผู้ใหญ่ และเด็กต่อวัสดุอุปกรณ์ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดพัฒนาการในด้านสติปัญญา ดังนั้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กไฮ/ สโคป จึงต้องมีวัสดุอุปกรณ์หลากหลายไว้ให้เด็กแต่ละคนได้ใช้จับต้อง ใช้วัสดุอุปกรณ์ เด็กมีโอกาสเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์คิดว่าจะใช้ทำอะไร ได้สนทนากับเพื่อน ครู สามารถเลือกใช้คำพูดเกิดพัฒนาการทางภาษา ครูและเพื่อนทั้งชายหญิงช่วยสนับสนุนเด็กในการคิดและการทำกิจกรรมหรือทำสิ่งต่าง ๆ ของเด็ก

หลักการสำคัญเด็กต้องสามารถวางแผน (Plan) ปฏิบัติการ (Do) และทบทวน (Review) ของตนเองในการเรียนทุกครั้งซึ่งในกระบวนการสอน ครูเข้าใจและมีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนในแต่ละวัย จัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับพัฒนาการของนักเรียนแต่ละวัย มีมุมต่าง ๆ ในห้องที่เหมาะสม วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามตารางกิจกรรมประจำวัน (Plan-Do-Review) ครูต้องเรียนรู้และใช้ประสบการณ์หลัก ว่าต้องการให้นักเรียนรู้อะไรบ้าง จัดกิจกรรมโดยประเมินความสามารถของนักเรียนว่าต้องการหรือยังขาดเนื้อหาในข้อใดบ้าง พยายามจัดกิจกรรมการสอนให้ครบในทุกข้อ

การเรียนรู้กลุ่มย่อยมีประสิทธิภาพมากกว่าเรียนกลุ่มใหญ่ นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับครูและเพื่อน ตลอดจนได้ลงมือปฏิบัติใช้วัสดุอุปกรณ์ ซึ่งเป็นการง่ายสำหรับครูในการทำบันทึกสั้น ครูต้องทบทวนการจัดการ และการวางแผนกิจกรรมประจำวันโดยใช้การประเมินผลจากแฟ้มสะสมงาน

หลักการจัดห้องเรียน

1. จัดมุมสำหรับทำกิจกรรมอย่างน้อยควรมี 5 มุม จัดแบ่งมุมให้เรียบร้อยอาจใช้พรมหรือเทปแบ่งเขต มีมุม เช่น มุมศิลปะ มุมบ้าน มุมหนังสือ มุมไม้บล็อก มุมต่อหรือประดิษฐ์สิ่งของชิ้นเล็ก ๆ เช่น เลโก้ มุมหนังสือ มุมคอมพิวเตอร์ โดยตั้งชื่อมุมต่าง ๆ ให้นักเรียนทราบ อาจจะเป็นภาพหรืออักษรก็ได้
2. มีวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายและน่าสนใจสำหรับนักเรียน ถ้านักเรียนรู้สึกเบื่อ กับมุมบางมุม ครูมีเทคนิค ในการทำให้มุน่าสนใจขึ้น
3. จัดมุมต่าง ๆ และจัดวัสดุอุปกรณ์อย่างมีระบบ อุปกรณ์ต่างๆ มีที่เก็บเหมาะสมอยู่ในระดับสายตาของเด็ก ปลอดภัยสำหรับเด็ก มีป้ายบอกว่าเก็บอะไร ไว้ที่ไหน เช่น ที่ลิ้นชักใต้กรรไกร อาจใช้ภาพกรรไกร หรือคำว่ากรรไกรติดอยู่ที่ลิ้นชัก เด็กจะได้รู้ว่าควรเอากรรไกรมาจากที่ใดและเก็บไว้ที่ใดเมื่อใช้เสร็จ

หลักการเลือกอุปกรณ์การเรียน

อุปกรณ์การเรียนที่ใช้สำหรับการสอนแบบ ไฮ/สโคป จะต้องมีลักษณะดังนี้

1. เหมาะกับความสนใจของเด็ก และระดับพัฒนาการของเด็ก
2. สนับสนุนการเรียนรู้ของเด็กโดยการเล่น เช่น การปั้นแป้ง ไม้บล็อก
3. สะท้อนถึงประสบการณ์ วัฒนธรรม กิจกรรมประจำวันของเด็ก
4. สะท้อนถึงความเป็นมนุษย์ เกี่ยวกับอาชีพทำหลากหลาย เช่น มีมุมช่างไม้
5. ปลอดภัย สะอาด มีความหลากหลายที่เด็กรู้จักใช้อุปกรณ์ตามจุดประสงค์และแบ่งปันกันเล่นได้

ตารางกิจวัตรประจำวัน

ตารางกิจวัตรประจำวันมีความสำคัญกับเด็กมาก เพราะช่วยให้เด็กรู้จักวางแผนการทำงาน รู้จักตัดสินใจว่าตนเองจะทำอะไร ซึ่งเป็นการฝึกระเบียบวินัยให้กับเด็กมาก ทั้งยังช่วยให้ครูง่ายต่อการจัดกิจกรรม

วิธีการสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงกิจวัตรประจำวันในระยะแรก

1. ครูต้องวางแผนในการจัดกิจวัตรประจำวันก่อนที่นักเรียนจะเริ่มเรียน
2. อธิบายกิจวัตรประจำวันให้นักเรียนฟังก่อนทำกิจกรรมต่าง ๆ
3. เมื่อจะเปลี่ยนกิจกรรมแต่ละครั้งครูต้องอธิบายว่าช่วงเวลาต่อไปนักเรียนได้เลือกทำกิจกรรมอะไรบ้าง หรืออยู่ในช่วงเวลาอะไรบ้าง
4. ให้นเวล่านักเรียนในการทำงานให้เสร็จ หรือเก็บของก่อนที่จะเปลี่ยนกิจกรรม เช่น บอกนักเรียนว่าอีก 5 นาที จะหมดเวลาแล้ว
5. ใช้สัญญาณในการบอกเวลาว่าเปลี่ยนกิจกรรมแล้ว เช่น ดนตรี-การแต่งเพลง-เพลงหมดเวลา-ใช้กระดิ่ง ฯลฯ

การจัดกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เด็กจะเรียนรู้ในการจัดตารางเวลาการทำงานของตนเอง ตารางการเรียนการสอนประกอบด้วยกิจกรรมที่ครูต้องกระทำ 7 ช่วง คือ

1. ช่วงพักทักทาย อาจใช้กิจกรรมวงกลมในการแบ่งปันประสบการณ์ การเล่านิทาน หรือบอกข่าวสาร เล่าเรื่องราวระหว่างเด็กบอกเด็ก หรือครูบอกข่าวเด็ก
2. ช่วงวางแผน ใช้เวลา 5-10 นาที ครู 2 คน ต่อเด็ก 2 กลุ่ม โดยครูจะสนับสนุนให้เด็กคิด แล้วบอกว่าจะทำอะไรในช่วงกิจกรรม ถ้านักเรียนบอกไม่ถูกอาจเดินไปชี้ ให้เด็กเลือกรูปกิจกรรม หรือวาดออกมาเป็นภาพ
3. ช่วงกิจกรรมการทำงาน ใช้เวลา 45 นาที เด็กได้เรียนรู้โดยการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนเองได้เลือกทำตามความต้องการของตนเอง ซึ่งเด็กจะทำงานที่ตนเองชอบได้ดีกว่าการเรียนรู้โดยการที่ครูบังคับ ถ้าเด็กทำกิจกรรมซ้ำ ๆ กัน ครูอาจแนะนำว่าให้ลองทำอย่างอื่นบ้าง ในช่วงทำกิจกรรมเด็กจะได้พูดคุยด้วยกัน ทำงานร่วมกัน ก่อให้เกิดพัฒนาการทางสติปัญญา กิจกรรมที่ทำอาจได้แก่ ตัดกระดาษ ประดิษฐ์ ทดลอง คอมพิวเตอร์ ต่อไม้บล็อก ภูมิหน้าที่สังเกต ชักถาม แนะนำและจดบันทึกสั้น
4. ช่วงเก็บงานและทำความสะอาด เด็กต้องเรียนรู้ที่จะเก็บทุกอย่างให้เป็นระเบียบ ครูจะใช้เวลาโดยบอกล่วงหน้า 5 นาที เป็นต้น

5. ช่วงทบทวน เป็นการช่วยเด็กสะท้อนความคิดกระตุ้นความทรงจำ และเป็นการประเมินตนเองของเด็ก เด็กอาจออกมารายงานหน้าชั้นให้เพื่อนฟังถึงสิ่งที่ตนเองทำหรือบอกผลงานของตนเองว่าเป็นอย่างไร ถ้าเด็กเป็นจำนวนมากอาจบอกกันในกลุ่มย่อย หรือบอกสลับวันกันเมื่องานของตนสำเร็จก็ได้

6. ช่วงอาหารว่าง ในช่วงนี้อาจรวมกับช่วงทบทวนและให้เด็กบอกว่าได้ทำอะไรไป ผลงานของตนเป็นอย่างไร เมื่อเด็กรับประทานอาหารเสร็จ ก็ควรเรียนรู้ในการรักษาความสะอาด

7. ช่วงกิจกรรมวงกลม ในช่วงนี้ครูอาจให้นักเรียนท่องกลอนหรือร้องเพลง เล่นเกม หรือเลือกหัวหน้า

บทบาทของครูในการสอนแบบไฮ/สโคป

1. ครูมีหน้าที่สังเกตการเรียนรู้ของนักเรียน ว่านักเรียนมีพัฒนาการในการเรียนเป็นอย่างไร มีพฤติกรรมอย่างไร เข้าใจกิจกรรมไหน มีปัญหาอะไรในการเรียนเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามีปัญหาก็ขึ้นครูต้องรีบแก้ไขสถานการณ์ทันที และช่วยเหลือทันที

2. ครูมีหน้าที่อภิปรายหรือได้ตอบให้นักเรียนรู้ นักเรียนแสดงความคิดเห็น ตั้งคำถามที่ท้าทาย ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและแก้ปัญหาเป็น

3. ครูมีหน้าที่สนับสนุนให้นักเรียนแต่ละคนได้เรียนรู้ ให้โอกาสนักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าต้องการทำอะไร

4. สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้ได้ 2 วิธี คือ

- 1) ใช้คำพูดคือ ถามคำถามยกตัวอย่างให้นักเรียนเข้าใจทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียน
- 2) การไม่ใช้คำพูดคือ สบตาของนักเรียน รับฟังนักเรียน

5. ครูมีหน้าที่แนะนำสิ่งใหม่ ๆ ให้นักเรียน

6. ครูมีหน้าที่เรียนรู้ เหมือนนักเรียน ครูต้องศึกษาการสอน เรียนรู้และเข้าใจในตัวนักเรียน

7. ครูต้องเข้าใจพัฒนาการของเด็กในแต่ละวัย และเรียนรู้ที่จะเข้าใจความแตกต่างและความต้องการของนักเรียนแต่ละคน

8. ครูมีหน้าที่จัดการเรียนการสอนให้เป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ

9. ครูมีหน้าที่จัดอุปกรณ์และสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนได้เรียนโดยเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของนักเรียน ที่สำคัญคือต้องเป็นการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ

10. ครูมีหน้าที่อธิบายให้นักเรียนได้เข้าใจในสิ่งที่นักเรียนไม่เข้าใจ โดยครูฟังความคิดเห็นของนักเรียนก่อนแล้วจึงค่อยชี้แนะและอธิบาย

11. ครูต้องทำงานเป็นกลุ่มร่วมมือในการทำงาน ร่วมกันวางแผนงานในการเรียนการสอนแต่ละวัน จัดอุปกรณ์ และสภาพแวดล้อมนักเรียนร่วมกันสังเกตพัฒนาการ และพฤติกรรมของนักเรียนแต่ละคนเพื่อสนับสนุนให้นักเรียนมีพัฒนาการที่ดี และแก้ไขปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้น

การประเมินผล

1. ครูทำบันทึกสั้น (Anecdotal Note) เรื่องราวและเหตุการณ์ประจำวันเกี่ยวกับความก้าวหน้าและปัญหาของนักเรียนแต่ละคนทุกวัน แล้วรวบรวมเรื่องราวของนักเรียนแต่ละคนว่ามีพัฒนาการเป็นอย่างไร
2. การเก็บตัวอย่างงานที่นักเรียนได้ทำลงในแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) เพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าในการพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่าง ๆ การแสดงออกของนักเรียนรวมทั้งได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียน นอกจากนี้แฟ้มงานยังสะท้อนถึงความเป็นตัวตนของนักเรียนแต่ละคน และเป็นสื่อกลางให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้ปกครอง นักเรียน และครู
3. การประเมินผลโดยใช้ประสบการณ์หลัก (Key Experiences) เป็นแนวทาง
4. การประเมินผลและการวางแผนตารางประจำวันของครู

หลักสูตรไฮสโคป (จุดประสงค์การเรียนรู้) สำหรับเด็กอนุบาล 1 - 2 (High / Scope

Preschool Key Experiences)

1. การแสดงถึงสิ่งที่สร้างสรรค์ (Creative Representation)
  - รู้จักและชี้บ่งได้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 รู้รส ได้ยิน สัมผัส มองเห็น และได้กลิ่น
  - เขียนแบบโดยทำท่า และทำเสียง
  - การเชื่อมโยงระหว่างสถานที่ และสิ่งของไปยังแบบโครงสร้าง หุ่นจำลอง รูปภาพ และภาพถ่าย
  - การเล่นสมมติ การแสดงบทบาทสมมติต่าง ๆ
  - การสร้างหุ่นจำลองจากดินเหนียว แท่งไม้ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
2. ภาษา
  - การฟังและการพูด (Language) การการและเขียน (Literacy)
  - การพูดคุยกับผู้อื่นถึงประสบการณ์ส่วนตัวที่มีความหมาย และสำคัญในความคิดของตนเอง

ตนเอง

- การบรรยายถึงสิ่งของ เหตุการณ์ และการบรรยายเรื่องราวที่มีความสัมพันธ์กัน
- สนุกกับภาษาในการฟังนิทาน เทพนิยาย กลอน และการแต่งนิทาน และ

คำคล้องจอง

- การเขียนในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การวาดภาพ การขีดเขียน การขีดเขียนในลักษณะที่เริ่มเป็นตัวหนังสือ การคิดค้นการเขียนตัวสะกด การเขียนธรรมดา

- การอ่านหนังสือหลาย ๆ ประเภท เช่น นิทาน เทพนิยาย หนังสือสัญลักษณ์การเขียนและแต่งหนังสือด้วยตนเอง

- การบอกเรื่องราวเขียนตามคำบอก

3. การริเริ่มและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Initiative & Social Relations)

- การมีโอกาสเลือก และแสดงจากความคิดในการวางแผนทำงานและตัดสินใจ
- การแก้ไขปัญหาสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะที่เล่น
- ดูแลความต้องการของตนเอง
- การบรรยายความรู้สึกออกมาเป็นถ้อยคำ
- การร่วมมือเข้ากลุ่มในการทำงานเป็นกิจวัตรประจำวัน
- การไว้วางใจความรู้สึก ความสนใจ ความต้องการ และความจำเป็นของผู้อื่น
- การสร้างสัมพันธ์ไมตรี กับเด็กอื่นและผู้ใหญ่
- การสร้างประสบการณ์ในการทำงานและการเล่นร่วมกับผู้อื่น
- การแก้ไขในสิ่งที่ขัดแย้งทางสังคม

4. การเคลื่อนไหว (Movement)

- การเคลื่อนไหวโดยไม่ได้เคลื่อนตัวไปไหน (การงอ การบิด การโยกตัว การแกว่งแขน)
- การเคลื่อนไหวโดยการเคลื่อนตัว ได้แก่ การวิ่ง กระโดด เขย่ง ก้าวกระโดด ย่ำเท้า และ

การปีนป่าย

- การเคลื่อนไหวอย่างสร้างสรรค์
- การเคลื่อนไหวตามทิศทางต่าง ๆ (Direction) เช่น หันไปทางซ้าย หันไปทางขวา
- การรู้จักจังหวะ การแสดงออกตามจังหวะอย่างสม่ำเสมอ เช่น การปรบมือตามจังหวะ

เพลง

- การเคลื่อนไหวเป็นชุดตามจังหวะที่กำหนดให้

5. ดนตรี (Music)

- การเคลื่อนไหวตามเสียงดนตรี
- การสำรวจหาเสียง และบอกได้ว่าเสียงที่ได้ยินคือเสียงอะไร

- การสำรวจโดยการลองทำเสียงในลำคอ หรือการทดลองความสามารถในการส่งเสียง
จับร้องในลักษณะต่าง ๆ

- การแต่งทำนองเพลง
- การร้องเพลง
- การเล่นเครื่องดนตรีอย่างง่าย

6. การแบ่งแยกประเภท (Classification)

- การสำรวจและอธิบายสิ่งที่เหมือนกัน สิ่งที่แตกต่างกัน และคุณลักษณะของสิ่งของ
- การจำแนกและอธิบายรูปทรง
- การแบ่งกลุ่ม แยกประเภทและการจับคู่
- การใช้และการอธิบายบางสิ่งบางอย่างหลาย ๆ วิธี เช่น 9 มาจาก 3 + 3 + 3 หรือ 3 + 6 หรือ 1 + 8

- การคำนึงถึงมากกว่าหนึ่งลักษณะ
- การจำแนกระหว่างบางส่วน และทั้งหมด (Some-All)
- การอธิบายคุณลักษณะในบางสิ่งบางอย่างที่ไม่มีและไม่รู้ว่าสิ่งนั้นอยู่ในประเภทใด

7. การเรียงลำดับ (Seriation)

- การเปรียบเทียบคุณลักษณะ (ยาว-สั้น, ใหญ่-เล็ก)
- การจัดสิ่งของหลาย ๆ ชิ้นวางอย่างต่อเนื่อง (อนุกรม) และตามรูปแบบ และอธิบายถึงความสัมพันธ์ (ใหญ่, ใหญ่กว่า, ใหญ่ที่สุด สีแดง, สีฟ้า, สีแดง, สีฟ้า)
- การจับคู่สิ่งของโดยเรียงลำดับภายในกลุ่ม หรือแยกประเภทเป็นกลุ่ม ๆ โดยวิธีลองผิดลองถูก (ด้วยเล็ก/จานเล็ก ด้วยกลาง/จานกลาง ด้วยใหญ่/จานใหญ่)

8. จำนวน (Number)

- การแยกจำนวนสิ่งของว่ากลุ่มไหนมีมากกว่า น้อยกว่า หรือเท่ากัน
- การจับคู่สิ่งของ
- การนับจำนวน

9. พื้นที่/เนื้อที่ (Space)

- การเติม ดวง บรรจุ ทำให้เต็มและเทออกให้ไม่เหลือเลย
- การประกอบสิ่งของ และแยกชิ้นออก (เช่น Jigsaw, Lego)
- การเปลี่ยนรูปร่างและจัดรูปร่างของสิ่งของ (การห่อ, การบิด, การขัด, การซ่อมสิ่งของ และการใส่ไปข้างในแล้วห่อต่าง ๆ
- การสังเกตคนสิ่งของสถานที่จากมุมต่าง ๆ ในระยะที่ต่างกัน

- การได้มีประสบการณ์ และการพูดบรรยายถึงตำแหน่ง, ที่ตั้ง และระยะในบริเวณที่เล่น และบริเวณใกล้เคียง

- การจัดวางรายละเอียดต่าง ๆ เวลาวาดรูป ระบายสี เวลาถ่ายภาพให้ได้สัดส่วน

10. เวลา (Time)

- การตั้งต้นและหยุดการกระทำ การเคลื่อนไหวตามอาณัติสัญญาณได้ทันทั่วทั้งพื้นที่จังหวัด

- การได้มีประสบการณ์และบรรยายการเคลื่อนไหวในอัตราจังหวะต่าง ๆ
 - การมีประสบการณ์ และเปรียบเทียบช่วงเวลาที่ห่างเป็นระยะ (เช่น ทุกห้านาที)
 - การคาดคะเนที่ห่างเป็นระยะ การจดจำ การบรรยายขั้นตอนในเหตุการณ์ (เช่น ภาพคนปลูกต้นไม้ ต้นไม้โต ต้นไม้มีผล)

สรุป

การเรียนการสอนแบบไฮ/สโคป เริ่มในปี ค.ศ.1964 ที่โรงเรียนเพอร์ พริสกูล โดย เดวิด ไวการ์ต ได้ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจต์เป็นพื้นฐานการสอน โดยมีองค์ประกอบการสอนที่สำคัญคือ

1. นักเรียนเรียนด้วยการลงมือปฏิบัติหลัก 5 ประการของการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ คือ
  - 1.1 มีวัสดุอุปกรณ์หลากหลาย
  - 1.2 การได้สัมผัสใช้วัสดุอุปกรณ์
  - 1.3 เด็กมีโอกาสเลือกทำ เลือกคิด เลือกทดลอง
  - 1.4 ภาษาเป็นสื่อในการเรียน โดยเด็กได้แสดงความคิดเห็น พูดคุยกับเพื่อนและครู และรับฟังคำชี้แจงกับครู

1.5 เด็กได้รับการสนับสนุนในการเรียนจากครูและเพื่อน

2. การจัดสิ่งแวดล้อม และเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมให้กับนักเรียน

3. ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน

4. ใช้เนื้อหาเป็นประสบการณ์หลัก (Key Experiences) ซึ่งเป็นเหมือนหัวใจใจการจัดหลักสูตรนี้

5. ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูปัจจุบันนี้การสอนแบบไฮ/สโคป ได้ขยายไปถึงชั้นประถมปีที่ 6 และมีโครงการจัดการเรียนการสอนขยายต่อถึงมัธยม นอกจากนี้ยังได้แพร่หลายไปในหลายประเทศ เอกสารในการจัดการเรียนการสอนได้พิมพ์เผยแพร่ไปใน 16 ประเทศ ใน

ปี ค.ศ. 1995 และคาดว่าปี ค.ศ. 2000 จะมีแนวโน้มที่จะขยายการสอนแบบไฮ/สโคป มีจำนวนเพิ่มขึ้นในต่างประเทศอีกมาก

3. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนอนุบาลวาริ จังหวัดเชียงใหม่

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนอนุบาลวาริ จังหวัดเชียงใหม่ แผนการนำหลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3 มาพัฒนาจัดรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และนำหลักการทฤษฎีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเข้ามาใช้ คือ นำกระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) เทคนิคการสอนแบบ Whole Language และ High Scope มาวิเคราะห์และทำการสังเคราะห์ประยุกต์เป็นโครงสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้หลักการจัดกระบวนการเรียนรู้แบบโครงการ (Project Approach) เป็นโครงสร้างหลักของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แล้วนำหลักการของเทคนิคการสอนแบบ Whole Language และ High Scope เข้ามาผสมผสานกับโครงสร้างหลักดังกล่าว (วาริ กติกา, 2545) ในการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและตามธรรมชาติของวัยเด็ก รู้จักการคิด การวางแผน การทำงานร่วมกัน และการแสวงหาองค์ความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ กล่าวทำ กล่าวแสดงในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งมีกระบวนการโดยสรุป 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นการสรุปกิจกรรมการเรียนรู้

ซึ่งมีรายละเอียดกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้

1.1 การหาหัวเรื่อง

ครูวางแผนจัดกิจกรรมเพื่อหาหัวเรื่องที่นักเรียนสนใจ ซึ่งกิจกรรมที่จัดขึ้นมีหลากหลาย วิธีการเช่น การเล่านิทาน การเล่นเกม การทัศนศึกษาบริเวณโรงเรียน ฯลฯ

1.2 การเลือกหัวเรื่อง

เมื่อนักเรียนเสนอหัวเรื่องที่สนใจ (มีหลายหัวเรื่อง) ครูจัดกิจกรรมเพื่อเลือกหัวเรื่องส่วนใหญ่สนใจมากที่สุด 1 เรื่อง เพื่อนำไปจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยควรจัดกิจกรรมทีละหัวเรื่อง

วิธีการจัดกิจกรรมเพื่อเลือกหัวเรื่องที่สนใจ คือ

- สังเกตจากความสนใจของนักเรียนส่วนใหญ่ในชั้นเรียน (เหมาะสำหรับชั้นอนุบาลปีที่ 1)
- การนับจำนวนคะแนนเสียงข้างมาก เช่น การวาดรูปใบหน้าของตนเองแล้วนำไปติดหัวเรื่องที่สนใจ หรือการยกมือแล้วนับจำนวนแต่ละคนที่เลือกแต่ละหัวเรื่องเป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีการตกลงให้นักเรียนเข้าใจก่อน
- การพูดแสดงเหตุผล สามารถใช้ได้ดีกับนักเรียนที่มีพัฒนาการทางภาษาเพื่อเสนอเหตุผลให้เพื่อนตัดสินใจ เลือกหัวเรื่องที่น่าสนใจ ในขั้นตอนการหาเกี่ยวกับการเลือกหัวเรื่องสามารถทำได้หลากหลายวิธีการโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของพัฒนาการเด็กแต่ละวัย เช่น
  - ในระดับ อ.1 ครูกับนักเรียนจะเลือกหัวเรื่องร่วมกัน
  - ในระดับ อ.2-อ.3 นักเรียนจะเลือกหัวเรื่องที่สนใจเองก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาการของนักเรียนแต่ละคนแต่ละชั้นที่แตกต่างกัน ขั้นตอนการหาเกี่ยวกับการเลือกหัวเรื่องของครูบันทึกลงในเอกสารแผนการจัดประสบการณ์ขั้นที่ 1

1.3 การประเมินผลพัฒนาการการเรียนรู้ครั้งที่ 1

ขณะนักเรียนร่วมกับกิจกรรมการหาเกี่ยวกับเลือกหัวเรื่องครูสังเกตพฤติกรรมและพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลประเมินผลพัฒนาการการเรียนรู้ครั้งที่ 1 เป็นการประเมินผลก่อนการจัดกิจกรรมเพื่อวางแผนจัดกิจกรรมพัฒนาต่อไป ครูบันทึกการประเมินผลดังกล่าวลงในเอกสารประเมินผล

1.4 การระดมความคิดกับนักเรียน

เมื่อได้หัวเรื่องแล้วครูจะใช้วิธีตั้งคำถามนำมารกระตุ้นให้นักเรียนคิด เกี่ยวกับหัวเรื่องที่ได้ เพื่อให้ทราบว่านักเรียนมีประสบการณ์ ความรู้ในหัวเรื่องนั้นอย่างไรบ้าง เป็นการหาประสบการณ์เดิมของนักเรียน จากนั้นครูกับนักเรียนระดมความคิดร่วมกันเพื่อหาสิ่งที่ต้องการรู้ (Webs) เกี่ยวกับหัวเรื่องนั้น ในขั้นตอนนี้ลำดับสุดท้ายคือ ครูต้องเพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรรู้ โดยต้องให้สอดคล้องกับสิ่งที่เด็กต้องการรู้ (Webs)

1.5 การเลือกสิ่งที่เด็กต้องการรู้

เพื่อให้ให้นักเรียนที่ส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ครูจึงจัดกิจกรรมเลือกสิ่งที่เด็กต้องการรู้ตามลำดับของความสนใจส่วนใหญ่ในชั้นเรียน วิธีการเลือกนั้นสามารถใช้วิธีการเหมือนกับการเลือกหัวเรื่องได้

1.6 ระดมความคิดวางแผนสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาคำตอบ

เมื่อได้สิ่งที่ต้องการรู้ (Webs) ลำดับแรกนำมาระดมความคิดร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน วางแผนสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ แสวงหาคำตอบ เช่น กิจกรรมสอบถาม สืบรวจ ทดลองปฏิบัติ ทัศนศึกษา ค้นคว้าข้อมูล ฯลฯ ขั้นตอนการระดมความคิดจึงถึงการวางแผนสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ ครูบันทึกลงเอกสารแผนผังความคิด (Mind - mapping) แสดงการระดมความคิดกับเด็ก และสรุปสิ่งที่เด็กต้องการรู้กับกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบ

1.7 วางแผนกำหนดการจัดกิจกรรมล่วงหน้า

นำกิจกรรมการเรียนรู้จากการแสวงหาคำตอบวางแผนกำหนดการจัดกิจกรรมอย่างเป็นขั้นตอนที่เชื่อมโยงสอดคล้องกันโดยครูสามารถนำกำหนดการจัดกิจกรรมเป็นแนวทางเขียนแผนการจัดประสบการณ์ประจำวันต่อไปบันทึกลงในเอกสารกำหนดการจัดกิจกรรม

1.8 การวิเคราะห์การจัดกิจกรรมกับหลักสูตรประเมินผลพัฒนาการ

ครูวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบ เพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมประจำวัน กับสาระสำคัญของหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2546 และจุดประสงค์ของพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน มีขั้นตอน คือ

- บูรณาการกิจกรรมประจำวันให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้จากการแสวงหาคำตอบที่ได้วางแผนร่วมกัน
- วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบ กิจกรรมประจำวัน กับสาระสำคัญของหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พ.ศ. 2546 (ประสบการณ์สำคัญและสาระที่เด็กควรรู้)

กำหนดจุดประสงค์ของพัฒนาการทั้ง 4 ด้านให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบและกิจกรรมประจำวันเพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการประเมินพัฒนาการ ซึ่งจะทำให้ครูทราบว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านหรือไม่

การวิเคราะห์การจัดกิจกรรมในขั้นตอนต่าง ๆ ครุ่นนำไปเป็นโครงสร้างแนวการจัดกิจกรรมประจำวัน และการเขียนแผนจัดประสบการณ์แต่ละวันรวมถึงการประเมินผลพัฒนาการเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบของสิ่งที่ต้องการรู้ (Webs) หรือจบหัวเรื่องก็ได้

1.9 การจัดกิจกรรมลงในแผนจัดประสบการณ์ประจำวัน

นำกิจกรรมจากการวางแผนกำหนดการล่วงหน้า และกิจกรรมประจำวันที่สอดคล้องกัน จัดลงตารางแผนจัดประสบการณ์ประจำวัน พร้อมจุดประสงค์ของพัฒนาการทั้ง 4 ด้านซึ่งวิเคราะห์แล้ว รวมถึงขั้นตอนการจัดกิจกรรม สื่อการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และนำไปปฏิบัติตามตารางการจัดกิจกรรมประจำวันของแต่ละชั้นเรียน สำหรับการประเมินผลนักเรียนเป็นรายบุคคล เริ่มประเมินผลครั้งแรก หลังจากจัดกิจกรรม หากับเลือกหัวเรื่องเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบของ สิ่งที่ต้องการรู้ (Webs) หรือ หัวเรื่อง ครูดำเนินการประเมินผลพัฒนาการ เป็นครั้งที่ 2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้เปรียบเทียบกับเพื่อวิเคราะห์การจัดทำแผนจัดประสบการณ์ในหัวเรื่องต่อไป

2. ขั้นตอนปฏิบัติการกิจกรรมการเรียนรู้

2.1 การวางแผนร่วมกับนักเรียน

จากบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ลงในแผนจัดประสบการณ์ประจำวันล่วงหน้า ครุ่นนำแผนที่วางไว้มาวางแผนร่วมกับนักเรียน ก่อนการดำเนินการตามแผนนั้น เพื่อให้นักเรียนเสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมที่จัดขึ้นมา และเพื่อให้ นักเรียนมีจุดมุ่งหมายของการมาโรงเรียนในวันต่อไป หลังจากการวางแผนร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียนแล้ว ครูบันทึกกิจกรรมเพิ่มเติมลงในแผนการจัดประสบการณ์ กิจกรรมประจำวันและเตรียมสื่อวัสดุ – อุปกรณ์ จัดสภาพห้องเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

2.2 ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้การจัดกิจกรรมในแต่ละวัน จัดในลักษณะดังต่อไปนี้

2.2.1 จัดกิจกรรมแบบบูรณาการประสบการณ์ให้นักเรียนอย่างหลากหลาย กิจกรรมที่ครูกับนักเรียนได้วางแผนร่วมกันเพื่อแสวงหาความรู้จากข้อสงสัย สิ่งที่ต้องการรู้ของหัวเรื่องนั้น ลักษณะการจัดกิจกรรมของครุ่นมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการแสวงหาความรู้ ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ กระบวนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กระบวนการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างเป็นขั้นตอน มีระบบ กระบวนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ พร้อมทั้งทักษะพื้นฐานการใช้ชีวิต ซึ่งครุ่นนำเทคนิควิธีการ และทฤษฎีหลากหลายมาบูรณาการกับกิจกรรมประจำวัน เช่น ทฤษฎีการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (Whole language) การสอนแบบ High – Scope ฯลฯ เป็นต้น

2.2.2 จัดกิจกรรมสอดคล้องกับสิ่งที่เด็กต้องการรู้ (จากคำถาม) เช่น สิ่งที่เด็กต้องการรู้ คือ ดอกไม้มาจากไหน กิจกรรมเพื่อแสวงหาความรู้คือ การสัมภาษณ์คุณพ่อ คุณแม่ ทดลองปลูกดอกไม้ด้วยวิธีการต่าง ๆ กันและค้นคว้าจากห้องสมุด ดังนั้น ครูจึงวางแผนกับเด็ก คือ หาคำตอบที่หลากหลายด้วยการทำแบบสัมภาษณ์คุณพ่อคุณแม่ โดยให้เป็นการบ้าน จากนั้น นำคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุป สร้างตาราง กราฟรูปภาพขึ้น (คำตอบที่ได้คือ เมล็ด หัว และลำต้น) เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์การแสวงหาคำตอบที่หลากหลาย ครูจึงกระตุ้นให้เด็กพิสูจน์ว่าคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นจริงหรือไม่ ด้วยการทดลองปลูกดอกไม้ แล้วทำแบบบันทึก การเจริญเติบโตของดอกไม้ที่ปลูก จัดหน้าที่ดูแลรดน้ำ และวางแผนเพื่อสรุปการบันทึกในตอนท้าย ระหว่างที่รอให้ต้นดอกไม้เติบโต ยังเหลือกิจกรรมค้นคว้าจากห้องสมุด ครึ่งนี้ เด็กๆ เตือนคุณครูเองว่ายังไม่ได้ไปห้องสมุดเลยละ การวางแผนเดินทางไปห้องสมุดเกิดขึ้น คือ จะไปค้นคว้าเรื่องอะไร วิธีการค้นข้อมูลทำอย่างไรดี บันทึกข้อมูลแบบใดและสุดท้ายต้องปฏิบัติตนอย่างไรในห้องสมุด กลับมาแล้วสรุปข้อมูลในรูปแบบใด (วาดภาพ, ปั้น, ประดิษฐ์เศษวัสดุ)

ตัวอย่างขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบ

1. กิจกรรมการสัมภาษณ์/สำรวจความคิดเห็น

- วางแผนสร้างแบบฟอร์มการสัมภาษณ์ (ครูและเด็กร่วมกันวางแผน)

แนะนำการใช้แบบสัมภาษณ์

- เสริมมารยาทการพูดกับผู้ใหญ่/ความปลอดภัยในการเดิน
- สรุปการสัมภาษณ์ เพื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้ลงในตาราง กราฟแผนภูมิ ฯลฯ และจัด

แสดงผลงาน

2. กิจกรรมค้นคว้าข้อมูลจากห้องสมุด

- สนทนาหัวข้อที่ต้องการค้นคว้า
- วางแผนการบันทึกข้อมูลจากการค้นคว้า
- จัดกิจกรรมเพื่อฝึกการใช้ห้องสมุด และวิธีค้นคว้าจากหนังสือ
- รวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้า และสรุปข้อมูลร่วมกัน

3. กิจกรรมการทดลอง

- สนทนา กำหนดจุดประสงค์ของการทดลอง
- สร้างความเข้าใจต่อภาพรวมทั้งหมดของขั้นตอนการทดลองด้วยวิธีการ สรุปเป็น

หนังสือภาพ แผนภูมิภาพ

- กำหนดวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลอง
- เขียนจดหมายเตรียมอุปกรณ์และวัสดุ

- ปฏิบัติตามขั้นตอนการทดลอง
- สังเกตการเปลี่ยนแปลง / บันทึกผลที่เกิดขึ้น
- สรุปผลการทดลอง
- ประยุกต์ใช้ข้อสรุปในชีวิตประจำวัน
- จัดแสดงผลงาน

4. การทัศนศึกษานอกสถานที่

- กำหนดจุดประสงค์ของการไปทัศนศึกษา
- วางแผนการประสานงานฝ่ายต่างๆ อาทิ เขียนจดหมายขออนุญาตเจ้าของสถานที่ ผู้ปกครอง เจ้าของรถ ผู้บริหาร เตรียมนำ อาหาร กรณีใช้เวลาทั้งวัน
- จัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เรื่องความปลอดภัยในขณะนั่งบนรถ ข้อควรปฏิบัติขณะทัศนศึกษา
- สร้างข้อตกลงร่วมกัน
- เขียนจดหมายขอบคุณ / ประดิษฐ์การ์ด / ของที่ระลึก มอบให้เจ้าของสถานที่
- แนะนำการบันทึกข้อมูลตามจุดประสงค์
- สรุปหลักจากการทัศนศึกษา

5. กิจกรรมประกอบอาหาร

- วางแผนประกอบอาหาร (ส่วนผสม , อุปกรณ์, ขั้นตอนการทำ ข้อควรระวัง ตกลงร่วมกันแบ่งหน้าที่และนำส่วนผสม / อุปกรณ์
- เขียนจดหมายเตรียมส่วนผสม / อุปกรณ์
- จัดกิจกรรมเพื่อเรียนรู้ความปลอดภัยในการใช้อุปกรณ์และการทำอาหาร
- สังเกตลักษณะของอุปกรณ์ ส่วนผสม
- สังเกตการเปลี่ยนแปลงของอาหาร
- ทดลองปฏิบัติการประกอบอาหาร
- สรุปการประกอบอาหาร

6. กิจกรรมเชิญวิทยากรมาสาธิต หรือไปพบวิทยากร

- กำหนดจุดประสงค์ร่วมกัน ครูกับนักเรียน
- ประสานงานฝ่ายบริหาร
- ประสานงานฝ่ายวิทยากร (แจ้งหัวข้อและจุดประสงค์ที่ต้องการ)
- เตรียมสถานที่ (กรณีวิทยากรมาที่ชั้นเรียน)

- จัดกิจกรรมเพื่อเรียนรู้การปฏิบัติตนในขณะที่วิทยากรกำลังสาธิต หรือในขณะที่พบ

วิทยากร

- เตรียมของชำร่วย ของที่ระลึก เพื่อแสดงความขอบคุณ
- สรุปข้อมูลที่ได้รับหลังจากวิทยากรมาพบหรือไม่พบ

หมายเหตุ การจัดแต่ละกิจกรรมดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเสร็จสิ้นภายในหนึ่งวัน อาจจะใช้เวลาหลายวันขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมนั้น ๆ แต่ละกิจกรรมจะมีขั้นตอน การวางแผน การปฏิบัติ และสรุป

2.2.3 การจัดกิจกรรมแต่ละวันของครูมีการดำเนินการ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นวิธีการนำเข้าสู่กิจกรรมการเรียนรู้ คือ การกระตุ้นให้เด็กสนใจกิจกรรมหรือรวมถึงการวางแผนเพื่อปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การแสวงหาคำตอบจากสิ่งที่เด็กต้องการรู้ร่วมกัน หรือการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้

ขั้นสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ คือ การสรุปกิจกรรม สิ่งที่ได้ (กิจกรรม กระบวนการ การที่ได้ปฏิบัติ , เนื้อหา , คำตอบที่ได้) การสร้างสรรค์แสดงผลงานด้วย ศิลปะสร้างสรรค์ (การวาดภาพ ประดิษฐ์เศษวัสดุ แต่งเพลง เล่นละครง่ายๆ แต่งนิทาน ฯลฯ)

การกระตุ้นเด็กให้จัดแสดงผลงาน มีจุดประสงค์เพื่อ แสดงถึงกระบวนการและองค์ความรู้ที่เด็กได้รับจากประสบการณ์ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน ชุมชน กรณีที่โรงเรียนจัดเป็นนิทรรศการแสดงผลงานนักเรียน เชิญผู้ปกครองมาร่วมชมนิทรรศการดังกล่าว ดังนั้น การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ สามารถนำมาบูรณาการได้ในกระบวนการเรียนการสอนโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลางทุกขั้นตอน ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับเด็กหลาย ๆ ด้าน เช่น การสื่อความคิดออกมาเป็นการกระทำ คือ หลังจากที่ได้รับประสบการณ์ที่สร้างความรู้ใหม่แล้วจากการทำกิจกรรมแสวงหาความรู้แล้วสามารถให้เด็กสะท้อนสิ่งที่เรียนรู้ผ่านการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะสร้างสรรค์ออกมา

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนอนุบาลวารีได้คำนึงถึง คือ

- กิจกรรมศิลปะที่สร้างสรรค์ที่จัดขึ้น ต้องสามารถบูรณาการประสบการณ์ทุกด้านไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นทักษะพื้นฐานด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ มิตสัมพันธ์ การรู้จักเข้าใจตนเอง การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การพัฒนาประสาทสัมผัสการรับรู้ และการเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อ การพัฒนาด้านภาษา

ที่สำคัญที่สุดคือ ต้องสามารถพัฒนา ส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรมได้อย่างสอดคล้องกัน

- การแสดงผลงาน มีความสำคัญมากสำหรับเด็กทุกคน ผลงานทุกชิ้นที่เด็กสร้างสรรค์ออกมาจะจัดแสดงทุกชิ้นงาน เพื่อให้ตัวเด็กเองชื่นชมผลงานของตนเอง และ ของเพื่อน ส่งผลถึง การสร้างความมั่นใจในการตนเองของเด็กแต่ละคน นอกจากนี้ยังฝึกทักษะการยอมรับผลงานของผู้อื่น ยอมรับฟังความคิดเห็น สามารถนำมาปรับปรุงงานชิ้นต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

ตัวอย่างขั้นตอนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้นก่อนการลงมือปฏิบัติจริง มีการวางแผนการทำงานเกี่ยวกับ

- โครงสร้าง ลักษณะ ของงานศิลปะที่จะทำ
- เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่ต้องการใช้
- ภาพรวมทั้งหมดของขั้นตอนการทำงานจริง (ครูอาจใช้เทคนิค บัตรภาพขั้นตอน ตามลำดับ)
- ข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน
  - วิธีการใช้สีประเภทต่าง ๆ
  - ความปลอดภัยในการใช้อุปกรณ์
  - วิธีการเก็บเครื่องมือ อุปกรณ์
- บริเวณที่จะแสดงผลงาน

2.2.4 กิจกรรมที่จัดขึ้นเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2.5 กิจกรรมที่จัดส่งเสริมและประเมินผลพัฒนาการเรียนรู้ตามความสามารถของเด็กได้ทั้งรายกลุ่ม และเป็นรายบุคคล

2.3 สรุปกิจกรรมประจำวันที่ได้ปฏิบัติรวมถึงการวางแผนกิจกรรมในวันต่อไป

สำหรับบทบาทของครูหลังจากการสรุปและวางแผนกิจกรรมกับนักเรียนแล้วจะบันทึกผลการจัดกิจกรรมในวันนั้นถึงพฤติกรรมนักเรียน ปัญหา ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปวิเคราะห์จัดทำแผนการจัดประสบการณ์วันต่อไป นอกจากการบันทึกการจัดกิจกรรมในวันนั้น ๆ แล้วครูทำการประเมินผลคุณภาพการจัดกิจกรรมโดยใช้รูปแบบของ CIPPA ตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น แต่ละคำถามที่นักเรียนต้องการรู้ เมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบเสร็จสิ้นลง ครูกับนักเรียนร่วมกัน

1. สรุปกิจกรรมที่ปฏิบัติ และเนื้อหาประสบการณ์ที่ได้รับ

2. รวบรวมผลงานจากกิจกรรม เพื่อจัดแสดงนิทรรศการผลงานนักเรียนเลือกและประเมินผลชิ้นงานของตนเองโดยครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินด้วย จากนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนเลือกสิ่งที่ต้องการรู้ (คำถาม, Webs ใหม่) ต่อไปจนครบสิ่งที่เด็กต้องการรู้ (Webs) ทั้งหมดของหัวเรื่องนั้น

3.ขั้นสรุปกิจกรรมการเรียนรู้

เมื่อนักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ตามความต้องการและความสนใจของหัวเรื่องนั้นจนครบแล้ว

3.1 ครูกับนักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรม ประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้ปฏิบัติและเนื้อหาความรู้จากการปฏิบัติกิจกรรมของหัวเรื่องนั้น ๆ

3.2 รวบรวมผลงานของนักเรียนจัดทำแฟ้มสะสมงาน

3.3 ครูเขียนข่าวสารแจ้งสรุปการดำเนินการจัดกิจกรรมของหัวเรื่องนั้น ๆ ให้ผู้ปกครองรับทราบ รวมถึงแจ้งกิจกรรมในหัวเรื่องต่อไปเพื่อขอความร่วมมือจากผู้ปกครอง เรื่อง การเอื้อเพื่อให้ยืมสื่อที่เกี่ยวข้อง หรือ การทำกิจกรรมการเรียนรู้แสวงหาคำตอบร่วมกันระหว่าง นักเรียน ผู้ปกครองและครู ในหัวเรื่องนั้น

3.4 บันทึกและประเมินผลพัฒนาการเรียนรู้ จากการจัดกิจกรรมทั้งหมดของหัวเรื่อง เป็นการประเมินครั้งที่ 2 เพื่อนำข้อมูลเปรียบเทียบกับผลการประเมินผลครั้งที่ 1 แล้วนำมาวิเคราะห์ใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทั้งรายกลุ่ม และรายบุคคลในหัวเรื่องต่อไป

3.5 ครูรวบรวมเอกสารแผนการจัดประสบการณ์ หลักฐานการจัดกิจกรรมเพื่อเก็บเข้าแฟ้มสะสมงานครู

4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ค้นคว้าและศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไปและการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงขอเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

4.1 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรโดยทั่วไป

ผลงานการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาหลักสูตรและการสอน มาเรียม นิลพันธ์ (2543 หน้า 75) ได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัยทางหลักสูตร ที่พิมพ์เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530-2540 ด้านการพัฒนาหลักสูตร พบว่า การพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นการพัฒนาหลักสูตรเพื่อจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยการพัฒนาวิชาต่าง ๆ หรือพัฒนาวิชาเลือกที่เป็นอาชีพ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยการนำเรื่องราวในท้องถิ่นเกี่ยวกับ ศิลป วัฒนธรรม ประเพณี การละเล่นพื้นบ้าน ประวัติความเป็นมาของชุมชนท้องถิ่น และเรื่องราวต่าง ๆ ที่ถือว่าเป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น ชุมชนมาทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ เป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่สถาบันการศึกษาหน่วยงานต้องการให้ความรู้ความเข้าใจ หรือฝึกทักษะประสบการณ์เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ การพัฒนาหลักสูตรที่ได้ทำการสังเคราะห์เป็นการพัฒนา หลักสูตรที่ครอบคลุมทั้งการทำหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นกว่าเดิม และการจัดทำหลักสูตรขึ้นใหม่

ซึ่งสรุปการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรจากงานวิจัยได้ดังนี้

ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

1. การสำรวจข้อมูลพื้นฐานหรือการสำรวจความต้องการจำเป็นจากกลุ่มเป้าหมาย
2. ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรโดยระบุถึงหลักการจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร องค์ประกอบต่าง ๆ เนื้อหาในหลักสูตรกิจกรรม สื่อ การวัดและการประเมินผล แล้วนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นไปตรวจคุณภาพในด้านความสอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆ ตามความเหมาะสม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นที่จะนำไปใช้ต่อไป
3. การทดลองใช้หลักสูตร เป็นการนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมาย
4. การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรเป็นขั้นตอนการประเมินผลหลักสูตรซึ่งเป็นการประเมินระหว่างการใช้หลักสูตร และการประเมินผลหลังการใช้หลักสูตร

ในด้านการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จำเนียร ไตรมาตร (2542, หน้า 110) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร ในด้านกระบวนการดำเนินงาน : การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น และส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรโดยการวางแผน และกำหนดนโยบายของโรงเรียน ส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยร่วมเป็นวิทยากรในรายวิชาอาชีพต่าง ๆ

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สามารถสรุปได้คือ เปิดโอกาสให้กับชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดนโยบายของโรงเรียน มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนให้มากที่สุด

การนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนจากผลการวิจัยศึกษาทั้ง 2 เรื่อง สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในภาพรวมโดยใช้แนวคิดของ อำนาจ จันทน์แป้น (2532) ได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรคือ โมเดลสปาย (SPIE MODEL) ที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าทฤษฎีการพัฒนาหลักสูตร โดยการผสมผสาน หรือบูรณาการองค์ประกอบ ที่สำคัญและสอดคล้องกับการที่จะนำไปปฏิบัติได้จริง ในสภาพแวดล้อมบริบทของโรงเรียนลักษณะต่าง ๆ ที่จะทำให้การพัฒนาหลักสูตรระดับโรงเรียน เพื่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และความต้องการจำเป็นของสังคมกับผู้เรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1.การวิเคราะห์สถานการณ์ หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์สภาพในอดีต สภาพปัจจุบัน สภาพที่ควรจะเป็นในอนาคตโดยวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้
  - 1.1 ปรัชญาการศึกษา นโยบาย หลักสูตร แผนการศึกษา งานวิจัย
  - 1.2 สภาพปัญหา ค่านิยม วัฒนธรรม และความต้องการของชุมชน
  - 1.3 ธรรมชาติของเนื้อหาสาระวิชาความรู้ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยี
  - 1.4 ความรู้เกี่ยวกับผู้เรียนในด้านความต้องการและความสนใจ
  - 1.5 ทฤษฎีการเรียนรู้ตลอดจนแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้ออำนวยให้บรรลุวัตถุประสงค์

2. การวางแผนหลักสูตรหรือแผนประสบการณ์

2.1 กำหนดหลักสูตรสาขา หมวดวิชา

2.2 กำหนดหลักสูตรรายวิชา

2.2.1 กำหนดลักษณะกระบวนวิชา

2.2.2 พิจารณาความสมดุลระหว่างทฤษฎีกับปฏิบัติ

2.2.3 คัดเลือกและรวบรวมรวมทั้งการผลิตสื่อประเภทต่าง ๆ

2.3 กำหนดลักษณะหลักสูตรเฉพาะกลุ่มบุคคล เช่น หลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษ

2.4 กำหนดแผนการสอน

- จุดประสงค์
- คัดเลือกเนื้อหาสาระและการวัด
- กำหนดวิธีการเรียนการสอนสื่อและแหล่งวิชาการ

- กำหนดวิธีการเรียนการสอนสื่อและแหล่งวิชาการ
- กำหนดวิธีการวัดและการประเมิน

2.5 กำหนดแผนการประเมิน

3. การใช้หลักสูตรหรือการปฏิบัติ

3.1 การเตรียมและพัฒนาบุคลากร เอกสาร และสื่อประเภทต่าง ๆ

- สร้างความเข้าใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องในแนวทางที่กำหนดขึ้นใหม่
- ฝึกอบรมผู้เกี่ยวข้องให้เกิดทักษะในการใช้หลักสูตรหรือวิธีการใหม่ ๆ
- สร้างหรือเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน
- เตรียมการนิเทศภายใน

3.2 ปฏิบัติตามแผนที่กำหนด

4. การประเมิน

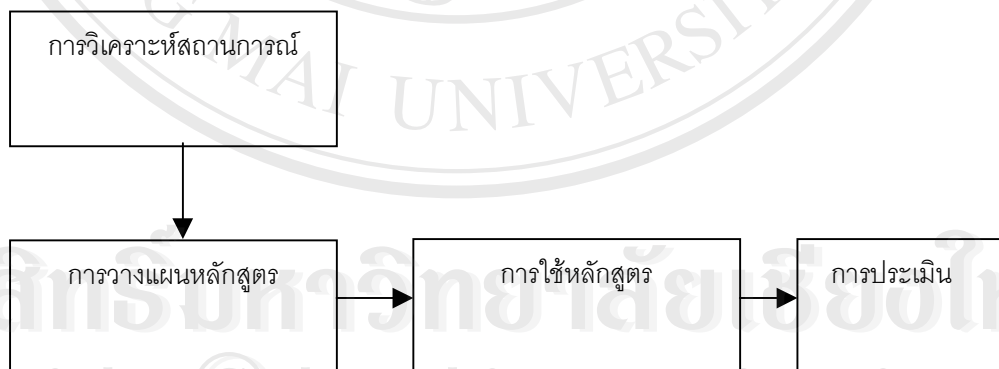
4.1 ประเมินแผนหลักสูตรหรือแผนประสบการณ์ทุกแผนตามข้อ 2

4.2 ประเมินการปฏิบัติตามแผนทุกด้านตามข้อ 3

4.3 ประเมินความเหมาะสมของสื่อทุกประเภท

4.4 ประเมินผลสัมฤทธิ์

จึงสามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

4.2 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย

วโร เฟ่งสัวส์ดี (2542) ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์งานวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย

และมีการจัดกลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรคือ 1) การวิจัยเกี่ยวกับสภาพและปัญหาทางการศึกษาปฐมวัย 2) การวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการและความพร้อมของเด็กปฐมวัย เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการและความพร้อมของเด็กปฐมวัย ทั้ง 4 ด้าน 3) การวิจัยเกี่ยวกับผลการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ 4) การวิจัยเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือวัดผลประเมินผล 5) การวิจัยเกี่ยวกับ

นวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัย พบว่า มีการดำเนินการ ด้านการจัดประสบการณ์ศึกษาวิจัย 6) การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัย ซึ่งมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยคือ ควรมี การทำการวิจัย หรือส่งเสริมการทำวิจัยในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเช่นเรื่องเกี่ยวกับผลการจัดประสบการณ์โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ การวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัย เป็นต้น โดยรวมแล้ว เป็นการนำเสนอเพื่อให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรในระดับเด็กปฐมวัย รวมทั้งได้เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์มี 5 ประการคือ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ควรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของชาติ
2. การเลือกและจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร

นอกจากผลงานด้านการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าวยังมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของระดับปฐมวัยดังนี้

นิสามณี ผลัญญา (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลการวิจัยสรุปว่า

สภาพการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครูมีความเห็นว่าเป็นไปในระดับมากทุกด้าน สำหรับปัญหาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครู พบว่า ในงานปรัชญาและแนวนโยบายของโรงเรียน ยังขาดการวิเคราะห์ในด้าน การเรียนการสอนตามหลักสูตร หรือแนวจัดประสบการณ์ ยังเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง คือเพิ่มการอ่านเขียนให้กับนักเรียน การจัดกิจกรรมประสบการณ์มีบางส่วนไม่ตรงตามแผนการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อม ในเรื่องวัสดุการเรียนการสอนยังไม่เพียงพอ ครูยังขาดความรู้ความเข้าใจการผลิตสื่อ ในการดำเนินกิจกรรมนักเรียนครูยังขาดความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ให้แก่นักเรียน ให้ความสำคัญของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ น้อย การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นมีน้อย ในด้านบุคลากรยังขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ผู้ปกครองต้องการให้นักเรียนอ่านออกเขียนได้มากกว่าการเตรียมความพร้อม

วาริ กติกา (2540) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การรับรู้และแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดอนุบาลศึกษาโรงเรียนเอกชนอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดอนุบาลศึกษา ในด้านการเลี้ยงดูและการเรียนรู้ของเด็กที่บ้าน มีส่วนร่วมมาก สำหรับด้านการติดต่อสื่อสาร การอาสาสมัคร การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และ

การสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมได้ในระดับปานกลาง คือเข้าร่วมได้เป็นบางครั้ง

สร้อยญา วัฒนวิศาล (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สมรรถภาพและความต้องการการพัฒนาของครูโรงเรียนอนุบาลเอกชนอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า สมรรถภาพของครูอนุบาลในเรื่องความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนระดับอนุบาลด้านเนื้อหาวิชา และ ด้านวิชาชีพครู พบว่า ครูอนุบาลมีสมรรถภาพอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในด้านความต้องการการพัฒนาของครูอนุบาลอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการดูแลเด็กและการประเมินส่งเสริมพัฒนาการเด็กในด้านต่าง ๆ

บุษบา ลอชัยรังษี (2539) ได้ทำการศึกษา แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ทักษะของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความเห็นว่า มีการปฏิบัติมากทุกด้าน

ปัญหาการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ได้แก่การจัดการกิจกรรมประสบการณ์ไม่ตรงตามแผนการจัดประสบการณ์เตรียมความพร้อม วัสดุอุปกรณ์การสอนไม่เพียงพอ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ด้านการสอนระดับประถมศึกษา งบประมาณมีน้อยไม่เพียงพอต่อการนำมาพัฒนาการเรียนการสอน อาคารสถานที่คับแคบนักเรียนมีฐานะยากจน ทำให้มีผลกระทบต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือและไม่เข้าใจนโยบายการศึกษา

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ในทัศนะของผู้บริหารการศึกษาและครูผู้สอน พบว่า ควรจัดสรรวัสดุอุปกรณ์การสอนให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ผู้บริหารควรนิเทศ และให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ควรบรรจุครูผู้สอนที่มีวุฒินุบาลให้มากขึ้น ควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนให้เพียงพอต่อการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้มากขึ้นควรจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองและพบปะเยี่ยมเยียนผู้ปกครองนักเรียนเป็นประจำขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของโรงเรียน มีการแจ้งข่าวเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาให้ผู้ปกครองได้ทราบเป็นระยะ

สิริวิภา มั่นศิลป์ (2541) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลเอกชนเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่า

กิจกรรมการนิเทศที่ปฏิบัติกันมาก คือการประชุมครูก่อนเปิดภาคเรียนและประชุมทางวิชาการที่ปฏิบัติกันน้อย คือ การส่งคณะครูไปศึกษาดูงานในโรงเรียนอนุบาลอื่น ๆ การแนะนำส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าเป็นสมาชิกของชมรมหรือสมาคมทางวิชาการ การสาธิตและแนะนำช่วยเหลือในการสร้าง การใช้ การบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน และการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อประเมินผลพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของนักเรียน รวมทั้งพิจารณาปัญหาที่เกิดจากการวัดผลประเมินผล

แนวทางพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนอนุบาลเอกชนเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตามกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอน ใน 4 ด้าน คือ ควรมีการประชุมสัมมนาร่วมกันระหว่างผู้บริหาร ฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการโรงเรียนและครูผู้สอน โดยดำเนินการตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน 4 ขั้นตอนอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ และคำนึงถึงหลักการจัดการศึกษาระดับอนุบาลศึกษารวมทั้งแนวดำเนินการของ สช. นอกจากผู้บริหารและฝ่ายวิชาการจะเป็นผู้นิเทศโดยตรงแล้ว ควรเปิดโอกาสให้ครูได้มีโอกาสนิเทศกันและกัน จัดให้มีการประกวดการประดิษฐ์สิ่งของจากวัสดุเหลือใช้ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ควรยกย่องชมเชยให้รางวัลแก่ครูที่ปฏิบัติงานดี และมีความรับผิดชอบอดทนอดปราชัย จัดให้คณะครูได้ศึกษาดูงานในโรงเรียนอนุบาลอื่น ๆ แล้วนำผลประเมินการปฏิบัติงานที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกันภายใต้การควบคุม ชี้แนะนำ ดูแลอย่างสม่ำเสมอของผู้บริหาร เพื่อร่วมกันพัฒนาการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

4.3 ผลงานวิจัยเกี่ยวกับข้อกับการพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้โครงงาน

งานวิจัยภายในประเทศที่สัมพันธ์กับ โครงงานนั้นพบว่าม้งงานวิจัยของ

วัฒนา มัคคสมัน (2539) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามหลักการสอนแบบโครงงานเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเองของเด็กอนุบาล พบว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบโครงงานเป็นการสอนที่เน้นความคิด และการแก้ปัญหา เสริมสร้างคุณลักษณะด้านพุทธิพิสัยและจิตพิสัยเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการเห็นคุณค่าในตนเองได้อย่างมาก

จิรพรรณ แสงหล้า (2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังใช้ชุดกิจกรรมฝึกทำโครงงานวิทยาศาสตร์ โรงเรียนบ้านกาดวิทยาคม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในการใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมโครงงานวิทยาศาสตร์

เพชรรัตน์ สุริยา (2543) ได้พัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษโครงงานเพื่อส่งเสริมทักษะทางภาษาด้านการพูด และการเขียนนำเสนอโครงงาน ผลปรากฏว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะทาง

ภาษาด้านการพูด และการเขียนนำเสนอโครงการ โดยสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับค่อนข้างดี และผลจากการสอบถามวัดความภาคภูมิใจในตนเองของผู้เรียน ปรากฏว่าผู้เรียนมีความรู้สึภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับมาก

ชาลินี สุขมิลนธ์ (2544) ได้พัฒนาบทเรียนภาษาอังกฤษโครงการเพื่อส่งเสริมความรู้ทางวัฒนธรรม ผลปรากฏว่าผู้เรียนได้รับความรู้ทางวัฒนธรรม โดยสามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระดับดีมาก และผลการประเมินความสามารถทางภาษาด้านทักษะการฟัง-พูด และทักษะการอ่าน-เขียน ของผู้เรียนภายหลังจากการเรียนรู้ด้วยบทเรียนวิชาภาษาอังกฤษโครงการ ปรากฏว่าผู้เรียนมีความสามารถทางด้านการฟัง-พูด อยู่ในระดับดี และมีความสามารถทางด้านการอ่าน-เขียนอยู่ในระดับดีมาก

พจน์ วงศ์ปัญญา (2544) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชา ค 011 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตร ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2535) ที่เน้นการสร้างโครงการ จากภาพรวมของการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนโดยการทำโครงการ พบว่า นักเรียนทุกกลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจในการทำโครงการอยู่ในระดับดีมาก

ตระกูลพันธ์ กันไว (2545) ได้ศึกษาการใช้โครงการคณิตศาสตร์ ในการประเมินผลการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าการใช้โครงการคณิตศาสตร์ ในการประเมินผลการเรียนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถอย่างหลากหลายตามศักยภาพ

จากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ชัดเจนว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้สอนในระดับปฐมวัยต้องมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ซึ่งจะส่งผลถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนระดับปฐมวัยในการเตรียมความพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับสูงต่อไป